

Maš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII./ŠTEVILKA 38

CELOVEC, DNE 21. SEPTEMBRA 1961

CENA 2.— SILINGA

Zvestoba za zvestobo

Na velikem zborovanju Narodnega sveta koroških Slovencev in Kmečke gospodarske zveze v Celovcu, ki se ga je udeležilo 70 zaupnikov, je predsednik prof. dr. Valentin Inzko podal o našem narodno političnem položaju obširno poročilo, iz katerega povzemamo temeljne misli.

Tudi v preteklih mesecih je veljala vsa skrb realizaciji člena 7 državne pogodbe, v prvi vrsti šolskemu vprašanju. Manjšinski šolski zakon, na katerega manjšina načelno sicer ni pristala, a je kljub temu pokazala dobro voljo s tem, da je storila vse, kar bi moglo dati dvojezičnemu šolstvu resen značaj, je ostal slej ko prej na papirju. Vse drugačne bi bile lahko šolske prilike v južnem delu Koroške, če bi deželne in državne oblasti upoštevale tozadevne slovenske predloge.

Ze 8. aprila 1960 sta naslovili obe osrednji slovenski organizaciji koroških Slovencev na deželnega glavarja pismo, v katerem je rečeno, da čaka prosvetno ministrstvo v zvezi z uresničitvijo slovenskega šolskega oddelka na predloge koroškega deželnega šolskega sveta. V pismu je bil deželni glavar naprošen, da stori vse za realizacijo manjšinske šolske oblasti. Po manjšinskem šolskem zakonu z dne 19. marca 1959 je predviden poseben oddelek za ljudske in glavne šole s slovenskim učnim jezikom, za slovenski pouk na dvojezičnih in glavnih šolah, slovenski gimnaziji ter slovenski pouk na ostalih srednjih šolah.

Po vzoru nemškega šolskega oddelka pri deželni vladi, sta iznesli obe osrednji organizaciji sledeči predlog: šolsko oblast naj tvorijo predstojnik slovenske šolske oblasti, ta bi moral biti akademik, po možnosti pravnik, ki bi bil pristojen za ekonomsko-administrativna vprašanja. Manjšinske šole naj bi nadzoroval deželni šolski nadzornik. V njegovo pristojnost bi spadala vsa pedagoška in personalna vprašanja. Referent za plače, nadaljnjo izobrazbo učiteljskega ter učila naj bi bil šolnik; v šolskem oddelku, v katerem bi bilo zaposlenih vsaj pet oseb, pa naj bi bili še dve uradniški moči. Hkrati je bila deželnemu glavarju iznešena tudi želja, da se zasedejo vsa mesta v šolskem oddelku soglasno s predstavniki manjšine. 8. aprila 1960 torej so bili omenjeni predlogi iznešeni deželnemu glavarju. Šele 26. junija 1961 pa je bil predstavnik Narodnega sveta koroških Slovencev klican k deželnemu glavarju, ki je hotel vedeti za naše mnenje v zvezi z razpisanim mestom okrajnega šolskega nadzornika za dvojezično osnovno šolstvo. Kljub slovenskemu predlogu, da bi naj bila poverjena nadzorna oblast za osnovno šolstvo, za slovensko gimnazijo in za slovenski pouk na srednjih šolah eni osebi, je bilo na predlog deželnega glavarja razpisano mesto okrajnega šolskega nadzornika, ki naj bi bil pristojen le za slovenski pouk, nikakor pa ne za celotni dvojezični pouk, kaj šele, da bi spadala v njegovo kompetenco tudi personalna vprašanja, torej zadeve nastavitve in premestitve učiteljskega. Dočim je tokrat Zveza slovenskih organizacij po svojem predstavniku ustno izrazila deželnemu glavarju svoje stališče, je Narodni svet koroških Slovencev v pismeni vlogi z dne 3. julija 1961, naslovljeni na deželnega glavarja ugotovil, da naši predlogi glede slovenskega šolskega oddelka in nadzorne oblasti niso bili upoštevani. Za to nosijo deželne in državne oblasti polno odgovornost.

Glede osebe, ki naj bi bila imenovana po razpisu mesta okrajnega šolskega nadzornika za inšpektorja dvojezičnih šol, pa je bilo v našem odgovoru deželnemu glavarju rečeno, da stoji Narodni svet na stališču, da morejo vršiti nadzorno oblast nad manjšinskim šolstvom le pripadniki slovenske narodne manjšine, ki uživajo njeno po-

Posvet zaupnikov ljudstva

Minuli četrtek je bila v Celovcu širša seja odbornikov in krajevnih zaupnikov Narodnega sveta koroških Slovencev in Kmečke gospodarske zveze. Nad 70 moških in žena, povetini gospodarjev, dobro pa je bil zastopan tudi mladi rod, se je zbralo v Mohorjevem domu.

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev prof. dr. Valentin Inzko je podal poročilo o političnem položaju ter delu osrednjega odbora Narodnega sveta za varstvo naših narodnih interesov. Po poročilu, ki ga objavljamo na uvodnem mestu, se je razvila živahna debata, v kateri so zaupniki stavili vrsto vprašanj, nato pa soglasno odobrili delo osrednjega odbora. Le v vztrajnem delu iz lastne moči in v neuklonljivi borbi za naše pravice bomo dokazali našo življenjsko sposobnost in dosegli spoštovanje ter mesto, ki nam gre, je bil sklep zborovalcev.

Tajnik Kmečke gospodarske zveze prof. dr. Vinko Zwitter je podal temeljit pregled položaja v zvezi z bližajočimi se volitvami v Kmetijsko zbornico. Zborovalci so

pozorno sledili njegovim izvajanjem, v katerih je orisal položaj kmetijstva na Koroškem ter podal smernice za naše delo, kot jih je sklenil nedavni izredni, zelo dobro obiskani občni zbor Kmečke gospodarske zveze, naš koroški slovenski kmečki parlament. Po njegovem poročilu so v razboriti in iskreni razpravi bili znova preučeni resolucija in sklepi izrednega občnega zbora glede volitev v Kmetijsko zbornico. Po podrobnejši pojasnitvi odbornikov je ta resolucija bila v celoti in vseh posameznostih soglasno potrjena in glede skupnega volilnega nastopa postavljena kot pogoj, od katerega ni moč odstopiti. V tej smeri naj gredo vsa naša nadaljna prizadevanja in stiki.

Posvet zaupnikov je bil prepričljiva manifestacija živega zanimanja naših ljudi za sodobne politične probleme in bližnje volitve. S svojo številno udeležbo — kljub najhujšemu kmečkemu delu — in posegi v razpravo so naši možje, žene in mladina pokazali, da stoje požrtvovalno in budno na straži naših interesov in pravic.

Zasedanje Združenih narodov v žalovanju

Minuli torek se je na sedežu Združenih narodov v New Yorku začela 16. letna skupščina Združenih narodov. Takoj po otvoritvi prve seje je sedanji predsednik Irec Boland pozval delegate, da z enominutnim molkom počastijo spomin generalnega tajnika Združenih narodov Daga Hammarskjölda, ki se je minuli ponedeljek smrtno ponesrečil z letalom v Kongu, ko je bil na poletu proti Ndoli. Tam bi se naj sestel s predsednikom kongoške province Katange Combejem. V Katangi so minuli teden bili boji med četami Združenih narodov in oboroženimi silami province Katanga.

Več kot tisoč delegatov se je v New Yorku nemo zazrlo v prazni sedež na desnici predsednika skupščine Združenih narodov, kjer je doslej sedel Hammarskjöld, tajnik Organizacije združenih narodov, ki šteje nad 80 držav članic. Bil je tudi predstojnik tajništva, v katerem dela 4000 uradnikov.

polno zaupanje. Narodni svet je podprl prošnje glavnošolskega učitelja Domnika ter ljudskošolskih upraviteljev oziroma učiteljev Košutnika, Samoniga in Vouka. Deželni glavar se je za slovenske predloge lepo zahvalil, na prvem mestu pa predlagal prosvetnemu ministru vladnega svetnika Justa, glede katerega sta obe slovenski organizaciji na koordinacijski seji sklenili, da ga ne podpreta. Z odlokom z dne 19. julija 1961 pa mu je bilo poverjeno nadzorstvo nad dvojezičnim poukom.

Slej ko prej je celotni pouk na slovenski gimnaziji ter slovenščina na celovškem učiteljski brez nadzorne oblasti. Sicer je bilo nadzorstvo slovenskega pouka na ostalih srednjih šolah poverjeno za leto 1961-62 profesorju ruščine dr. Schmidtju, vendar bi v tej zvezi še poudarili, da predvideva manjšinski šolski zakon tudi za strokovnega inšpektorja osebo, ki ima srednješolski izpit iz slovenščine. Ker ni nadzornika za slovenski pouk na srednjih šolah, tudi zadeva učiteljskega naraščaja za dvojezične šole ni rešena. Predlogi profesorja slovenščine na celovškem učiteljski so ostali v predalih pristojnih oblasti. Ugotavljamo, da kljub manjšinskemu šolskemu zakonu vprašanje

Določitev naslednika bo povzročila velike težave, kajti Sovjetska zveza si je že dalj časa prizadevala, da svetovno organizacijo, ki se ni pokoravala njenim željam, če že ne razbije, vsaj ohromi (več v političnem tednu).

Dag Hammarskjöld padel za mir

Dag Hammarskjöld je po rodu iz odlične švedske rodbine. Njegov oče je bil sodnik višjega deželnega sodišča, med prvo svetovno vojno pa celo predsednik vlade. Dag je bil najmlajši izmed štirih sinov. Po študiju gospodarskih ved je stopil v državno službo, sledeč tradiciji svojih prednikov. Komaj 32-let star je postal leta 1937 podtajnik v finančnem ministrstvu in s tem najmlajši državni tajnik na Švedskem. Njegova kariera je šla še navzgor. V povojni dobi je postal minister za gospodarske zadeve. Sodeloval je pri mnogih mednarodnih srečanjih, konferencah in pogajanjih. Pridobil si je sloves človeka z močnimi živ-

slovenskega osnovnošolskega pouka na Koroškem ni urejeno in tako dolgo ne bo, dokler ne bo to šolstvo res v rokah manjšine same in dokler Slovenci o svojih šolskih zadevah ne bodo sami prepričani, da so urejene. Še ni dolgo od tega, od kar so bile na Goriškem in Tržaškem uzakonjene manjšinske šole, in sicer v sodelovanju s prizadeto manjšino, ki je šolski zakon prosvetnega ministra v Rimu pozdravila. Kdaj bomo na Koroškem tako daleč?

A tudi v zvezi z ljudskim štetjem, ki je bilo v Avstriji meseca marca t. l., smo videli, da nam oblasti niso naklonjene. Koroški Slovenci smo bili pripravljani pri ljudskem štetju lojalno sodelovati. V posebni vlogi je NSKS sam povzel iniciativo in izrazil pripravljenost ter predlagal številne komisije, h katerim bi bili pritegnjeni tudi koroški Slovenci kot številni komisarji. Na ta način naj bi se objektivno ugotovil občevalni jezik na dvojezičnem ozemlju. Vendar je oblast tudi tokrat zavrnila naše predloge. Kar se je dogajalo v dneh popisa prebivalstva je vsem dobro znano. Sicer smo doživeli koroški Slovenci v preteklosti pri ljudskih štetjih marsikatera presenečenja, vendar manjšina takega pritiska kot

STARŠI!

Ako želite katero svojih hčer izobraziti za sodobno praktično gospodinjstvo, ki bo znala tudi v družini čuvati naši kulturni svetinji: vero in materin jezik, dajte deklice v kmetijsko gospodinjstvo šolo v št. Rupertu ali št. Jakabu.

S poukom začnemo 3. nov. 1961.

URADNE URE

Pisarna Narodnega sveta koroških Slovencev, Krščanske kulturne zveze ter Kmečke gospodarske zveze je odprta vsak dan razen sobote od osmih do pol ene. Uradne ure predsednika Narodnega sveta so vsak četrtek od 10. do 12. ure.

ci in finimi manirami. Zato so ga leta 1953, ko je bil šele 47 let star, Angleži in Francozi predlagali za generalnega tajnika Združenih narodov. Sovjeti so mirnega šveda, ki je veljal zgolj kot izvrsten uradnik in diplomat brez lastnih političnih konceptov, sprejeli, potem ko so odklonili prejšnjega tajnika Trygve Lieja, ki se ni hotel ukloniti sovjetskim diktatom.

Toda za časa svojega tajnikovanja se je nekdanji vestni uradnik in mirni diplomat izkazal kot mož močne volje, ki ve kaj hoče in za to vse žrtvuje. In hotel je mir. Iz generalnega tajništva Združenih narodov je naredil središče svetovne politike, neke vrste alarmno centralo za gašenje političnih požarov. Kjerkoli je grozilo, da se hladna vojna spremeni v ognjeno, se je pojavil Dag Hammarskjöld, ki se je pogajal s sprtimi strankami ter končno dosegel kompromise, s katerimi ponavadi sicer ni bil nihče zadovoljen, a — kar je bilo glavno — preprečena je bila nova svetovna vojna. Zadnja postaja njegove poti je bil Kongo, kjer so Združeni narodi prevzeli skrb za ohranitev države in miru. Njegovo geslo je bilo, da »velesile ne rabijo Združenih narodov za svojo zaščito, pač pa jih potrebujejo male šibke države«.

»Če se bodo kdaj narodi sveta zedinili za svetovno vladno, potem bo veljal za enega izmed predhodnikov te vlade pokojni Dag Hammarskjöld,« je v posmrtnici zapisal londonski »Times« v slovo Dagu Hammarskjöldu.

letos pri ljudskem štetju še ni doživela. Zato sta se obrnili obe osrednji organizaciji z obširno spomenico na deželnega glavarja Wedeniga, notranjega ministra Afritscha in zunanjega ministra Kreiskega, v kateri so podrobno navedeni slučajji, ki smo jih morali naznaniti oblastem. Zunanji minister dr. Kreisky in deželni glavar sta obljubila natančno preiskavo.

Na to spomenico doslej še nismo dobili odgovora, kot tudi ne na pritožbo državnemu pravdniku v zvezi z brošuro »Minderheit ohne Maske«. Z brošuro so njeni so-trudniki sami oblatili večinski narod pred zgodovino, kot mečejo nanj slabo luč tudi dogodki okoli ljudskega štetja 1961. Krivica ostane krivica, pa naj jo kdo še tako trdovratno taji.

Posebno poglavje so razgovori dr. Kreiskega s predstavniki manjšine. Glavna točka vseh razgovorov je bilo vedno vprašanje ugotavljanja manjšine. Že dogodki okoli ljudskega štetja pa so nam pokazali, da je takšno ugotavljanje na Koroškem neizvedljivo in bi imelo edinole namen manjšini vzeti, kar ji gre po božjem in naravnem pravu ter državni pogodbi.

(Dalje na 4. strani)

Politični teden

Po svetu . . .

Začasno zatišje

Po razburljivih tednih v svitu atomskih eksplozij v Sovjetski zvezi med Stalingradom na jugu, Sibirijo na vzhodu in Novo Zemljo na visokem severu, ter propagandističnih groženj Hruščeva proti Združenim državam in njenim zaveznikom, bi lahko minuli politični teden označili kot začasno zatišje, čeprav ni manjkalo dogodkov, ki bi mogli položaj bliskovito poslabšati.

Berlin ostaja slej ko prej v središču svetovnega zanimanja, in z njim nemško vprašanje, oziroma vprašanje nemške mirovne pogodbe, ki jo zahteva Sovjetska zveza ter grozi, da ako o tej zadevi ne pride do sporazuma, bo do konca leta sama sklenila ločeno mirovno pogodbo z Vzhodno Nemčijo, s čemer bi bila za dogleden čas zapečatena sedanja delitev Nemčije in Berlina.

O tej zadevi so se posvetovali v Washingtonu trije zapadni zunanji ministri treh glavnih zapadnih velesil, Združenih držav, Velike Britanije in Francije, kot »strokovnjak« in prizadeti obenem je pa sodeloval na razgovorih tudi zapadnonemški zunanji minister Brentano. Štirje zunanji ministri so po večdnevni posvetovanjih dosegli načelni sporazum glede skupnega držanja pri napovedanih pogajanjih s Sovjetsko zvezo. Ta hitri sporazum ni nič čudnega, kajti praksa povojnih let kaže, da je slog med zapadnjaki tem lažje doseči takrat, čim močnejše so sovjetske grožnje.

To se je izkazalo posebno za časa prve berlinske krize leta 1948 in korejske vojne v letih 1950—1953. Toda že dejstvo, da se morajo ob vsaki nastopivši mednarodno-politični krizi zavezniki šele sporazumevati glede skupnega stališča, predstavlja veliko prednost za Hruščeva, ki mu ni treba nič drugega, kot da se sporazume s samim seboj. Veliki Napoleon je nekemu občudovalcu njegovega bojnega genija dejal, da njegovo slavo zmagovalca tolikih bitk nekoliko zmanjšuje dejstvo, da je imel proti sebi vedno vojne trume zaveznikov brez enotnega vrhovnega poveljstva. Hruščev očitno to dobro ve, toda dobro bi bilo, ako bi se spomnil, da je Napoleona kljub njegovemu vojnemu geniju na koncu konca vendarle premagala skupnost zaveznikov.

Jedro sedanjega mednarodnopolitičnega vprašanja leži v tem, kako daleč hoče Hruščev gnati svojo igro, ki ne more biti zgolj propagandistično izzivanje, temveč zasleduje jasno določene namene. To je, pripraviti z vrsto izvršenih dejstev zase tako ugodne izhodiščne položaje za pogajanja z zavezniki, da bodo le-ti končno prisiljeni, da »pro bono pacis« (zaradi ljubelega miru) ne le sprejmejo to, kar si je s temi izvršenimi dejanji (v prvi vrsti razdelitev Berlina z bodočo žico in »kitajskim zidom«) že dosegel, temveč da dajo k temu še kake nove koncesije.

Taktika sovjetske vlade

Izgleda, da so zapadne vlade spoznale to taktiko ter ji hočejo postaviti nasproti večjo trdnost, obenem pa izsiliti čimprejšnji začetek pogajanj, da s tem vzamejo Sovjetski zvezi možnost nadaljnjih samovoljnih dejanj. Temu stališču se je morala ukloniti tudi Francija, ki je doslej zavračevala začetek pogajanj v varljivem upanju, da ohrani sedanje stanje.

Sedanji položaj je za zapadnjake vse prej kot ugoden. Sovjetska zveza je s svojo enostransko obnovo atomskih poskusov pokazala, da se — kadar je močna — za »miroljubno svetovno javnost« bore malo briga in da ji idealisti po vsem svetu, ki se bore za prepoved atomskega orožja (spomnimo se na razne rdeče »mirovne kongrese«) služijo le kot koristna budala, kadar gre za to, da zveže roke zapadnim vladam, po drugi strani pa sedaj, ko jih ne rabi več, neženerano uporablja atomsko grožnje kot strašilo. »Mirovne golobčke« Picassa, ki je sicer velik slikar, a pritiklav politik, je vrgla med staro šaro, ker ji sedaj pošastni atomski velegobani bolje služijo za uveljavitev komunizma po vsem svetu. Ironija je, da prav te dni mora po Londonu policija zapirati naivneže, ki protestirajo proti atomski bombi, dočim je v Moskvi vse mirno.

Sovjetska pot je sedaj dokaj jasno spoznavna. Z obnovitvijo atomskih poskusov

je zastrašila vso svetovno javnost ter demonstrialno voljo, da se posluži tudi atomskega orožja če treba. S tem je seveda padel v vodo »človekoljubni« ameriški koncept, ki je predvideval le morebitno vojno z zgolj »navadnimi« orožji. V senci atomske grožnje je Sovjetska zveza pogazila vse dogovore o Berlinu ter prerezala na dvoje bivšo nemško prestolnico, ki je bila sicer formalno razdeljena v zapadni in vzhodni del, v resnici pa bila vendarle eno samo svobodno mesto. Zaprla je s tem veliko okno v svobodo, skozi katero so zadnja leta milijoni Nemcev in pripadnikov drugih vzhodnoevropskih narodov mogli pokukati v »develto deželo« kapitalističnega izobilja ter — če so hoteli — skozi njega sfrčati v svobodo. Delitev Berlina, ki je pomenila uničenje zadnjega ostanka nemške enotnosti, je bila seveda zelo hud udarec za Nemce in povzročila veliko razočaranje zaradi držanja zapadnih velesil. Vse to je vplivalo tudi na rezultate nedeljskih volitev v Zapadni Nemčiji, pri katerih je Adenauerjeva vladna krščansko-demokratska stranka utrpela izgubo absolutne večine, vendar je v bistvu še vedno ohranila svoj vodilni položaj.

Incident — ki je na srečo ostal brez posledic

Dve reakcijski letali zapadnonemškega vojnega letalstva sta zaradi »motenja« pri instrumentih »zašli« ter morali pristati na francoskem letališču v Berlinu. Ta incident je kot blisk razjasnil nevarnost položaja v Evropi. Zašli sta baš v »zračni hodnik«, ki je dovoljen le zapadnim velesilam in civilnim letalskim družbam, ne pa zapadnonemškimi vojaškimi letalom. Francozi so oba pilota takoj zaprli in zapadnonemška vlada se je pri štirih velesilah (Združenih državah, Veliki Britaniji, Franciji ter Sovjetski zvezi) nemudoma opravičila. Kot pravijo poročila, je sovjetski po-

. . . in pri nas v Avstriji

Pred bitko za proračun

V svojem prvem jesenskem »kanclerjevem govoru« po radiu se je dr. Gorbach uvodoma sicer pečal s svetovno političnimi vprašanji v zvezi z atomskimi poskusi na Vzhodu in Zapadu, glavnino njegovih izvajanj pa so vendarle zavzemale notranjepolitične zadeve, v prvi vrsti proračun za leto 1962, o katerem bo padla odločitev v naslednjih tednih. V spominu so nam še vroče proračunske bitke zadnjih let, ko je vsakokrat skoroda izgledalo, kot da bo zaradi denarja razpadla vladna koalicija. Vse kaže, da hoče letos tako novi kancler dr. Gorbach, kot tudi novi finančni minister dr. Klaus prepričati vsakoletno razburkano proračunsko plovbo Raab-Kamitzovega kurza.

Izgleda, da bo v glavnem ostalo pri »stropu« novega proračuna v višini 54 milijard šil., ki bi naj odgovarjal realistično pričakovanim dohodkom državne blagajne, oz. točneje, naj bi izdatki prekoračili dohodke samo za 1 odstotek. Na ta način bi naj bilo končano zaporedje pasivnih proračunov zadnjega desetletja ter ustvarjeno ravnotežje med izdatki in dohodki državnega gospodarstva.

Na seji vodstva OeVP minuli teden so v glavnem uglasili nasprotja med posameznimi skupinami, ki tvorijo to stranko. Predstavniki kmetijstva sicer niso mogli prodreti z vsemi svojimi zahtevami, vendar izgleda, da bo OeVP morala v okviru koalicijskih kravjih kupčij odslej nekoliko bolj upoštevati interese svojih kmečkih volilcev. Zahtevanih 500 milijonov za »zeleni načrt« bi naj kmetijstvo dobilo, vendar ne iz povišanega proračuna, ampak iz presmeritve že sedaj razpoložljivih sredstev, to se pravi, da bodo drugim nekaj odščepnili.

Z ozirom na to je nedeljski »kmečki svet« v Linzu potekel manj bojevito kot dosedanja zborovanja kmetijskih organizacij.

Elastična strategija

O kakem izstopu kmetijskih organizacij iz OeVP pa ni bilo več govora, kar je seveda pomenilo veliko razočaranje za socialiste.

Slednji so slej ko prej na oprezu, kajti

slanik opravičilo vzel na znanje, kako so pa reagirali zapadni poslanički, pa ni bilo nikjer brati.

V »motnje«, ki so istočasno nastopile v obeh letalih, seveda nihče ne verjame. Izgleda, da mnogih Nemcev dosedanje izkušnje še niso izučile. Celo vroče - nemško časopisje je priznalo, da sta oba pilota s svojim podvigom naredila slabo uslugo nemški stvari, a veliko in nepričakovano darilo Hruščevu, ki ga je seveda takoj izkoristil za nove obdobje proti Zapadni Nemčiji.

S takimi ljudmi voditi resno in pametno politiko je res težko. Po drugi strani pa je ta podvig pokazal, da imajo tako na Vzhodu kot na Zapadu mirne živce, kajti ob nervozi bi lahko imel nepregledne posledice. Potrjuje pa tudi mnenje, da so vsaj zaenkrat sovjetske atomske gobe mišljene zgolj kot diplomatski pritisk. Toda pojavlja se vprašanje, kaj bi se zgodilo, ako bi ta dva nemška pilota imela s seboj atomske bombe! Ta nepremišljeni polet v Berlin je gotovo še bolj ojačil že itak veliko nezaupanje zapadnih zaveznikov do Nemcev. Sedaj je še mnogo manj verjetno, da bi Amerikanci izročili nemški vojski atomsko orožje.

Hammarskjöld padel za mir

Smrt generalnega tajnika Združenih narodov Hammarskjölda je prišla v zelo neugodnem trenutku. V nekaj dneh se bodo Združeni narodi sestali na svojo 16. letno skupščino ter morali določiti novega generalnega tajnika. Sovjetski zvezi se nudi ugodna prilika, da poskusi uveljaviti svoj načrt »trojke«, to je treh tajnikov z enakimi pooblastili med katerimi bi naj eden bil iz komunističnega bloka. Ta »trojka« bi mogla sklepati le soglasno, kar pomeni, da bi Sovjeti imeli možnost veta, ki jim ga je odvzela glavna skupščina. Praktično bi uvedba sistema »trojke« pomenila ohromitev Organizacije združenih narodov, ki si je kljub številnim napakam vendarle pridobila mnogo zaslug za ohranitev miru. Vse kaže, da je sedanje zatišje le priprava za nove viharje.

vedo, da bodo pri končni usodi proračuna imeli tudi oni soodločilno besedo.

Kot kažejo zadnje izjave dr. Pittermanna, se je socialistična stranka odločila glede proračunske bitke za elastično strategijo, ki ji je v zadnjih letih prinesla največ uspehov. Da parirajo zahteve kmetov, so socialisti zahtevali povišanje fondov za pospeševanje gradnje stanovanj, kajti pomanjkanje stanovanj predstavlja še vedno eno izmed najtežjih notranjih socialnih zadev. Socialisti ob vsaki priliki poudarjajo, da je treba ohraniti koalicijo obeh strank na vladi, in imajo za to dobre razloge. V koaliciji socialisti v vseh zadevah dejansko soodločajo, a za njene nedostatke, posebno pa za izrastke proslulega proporca nosi krivdo OeVP, kot prva stranka, ki imenuje kanclerja.

Socialistična stranka po drugi strani počasi, a stalno napreduje in se je skoraj za dosegljaj roke približala večini. Socialisti pa vedo tudi, da je med širokimi plastmi volilcev ljudstva še vedno v kosteh strah pred vlado ene stranke, ki bi imela sama vso oblast v rokah, kajti boje se, da bi zdrknila . . . v diktaturo.

Pri nas na Koroškem

pa se vedno bolj bližamo volitvam v Kmetijsko zbornico.

Položaj glede volitev v Kmetijsko zbornico je še nejasen, ker se vse stranke v tajnosti pripravljajo za kratko, a brzkone ostro volilno kampanjo in vsaka skrbno skriva svoja »presenečenja«. Le deloma je FPOe že stopila na plan s svojimi težkimi kanoni, ki jih je namerila na sedanje vodstvo Kmetijske zbornice. Bauernbund pa v svesti svoje absolutne večine v glavni skupščini (15 mandatov proti 4 SPOe in 4 FPOe) doslej še ni razvil kake posebne aktivnosti. Pri socialistih (Arbeitsbauernbund) pa menda nameravajo podvzeti vse, da si pridobe še peti mandat ter iščejo glasove povsod, kjer bi jih le mogli dobiti. Ko se bo videlo, kdo vse jim bo pri tem pomagal, bo marsikdo ostrmel! Pet mandatov bi jim namreč dalo pravico do predlogov, o katerih bi potem glavna skupščina morala sklepati. To bi politično pozicijo stranke znatno okrepilo.

SLOVENC

domu in po svetu

Univ. prof. Niko Zupanič umri

Minuli teden je v starosti 84 let umrl v Ljubljani dr. Niko Zupanič, profesor slovenske univerze, član Srbske akademije znanosti v Beogradu, Etnografske družbe v Parizu in mnogih drugih znanstvenih ustanov.

Pokojnik je bil po rodu iz Bele Krajine. Po gimnaziji v Novem mestu je na filozofski fakulteti dunajske univerze študiral zgodovino, zemljepis in etnologijo (narodno znanstvo) pri znamenitih učenjakih teden dobe Jircčku, Hirnu, Rankeju, Hoernesu, Jodlu in Pencku. Po promociji za doktorja filozofije je odšel na enoletno entropološko prakso v München, nakar je dobil službo na sloviti Terezijanski akademiji na Dunaju. Leta 1908 je postal kustos Zgodovinsko umetnostnega muzeja v Beogradu. Po prvi svetovni vojni je prišel v Ljubljano, kjer je dosegel leta 1923 ustanovitev slovenskega narodopisnega muzeja, čigar ravnatelj je ostal dolga leta. Na njegovo pobudo je bila ustanovljena samostojna stolica za narodopisje na univerzi v Ljubljani, na kateri je učil do svoje pokojitve leta 1957. Zupaničeva velika zasluga je v tem, da je v času po prvi svetovni vojni, ko je na mnogih področjih znanosti bilo treba orati ledino, posebno pri ustvarjanju specializiranega izrazoslovja, stavil na razpologo svoje obširno znanje in položil temelje sodobni slovenski narodopisni znanosti. Njegovo znanstveno delo je veliko, v ospredju njegovega zanimanja pa je bil balkanski polotok in Mala Azija. V vrsti znanstvenih del je obdelal zgodovino naselitve Balkana, s posebno ljubeznijo pa je preučeval svojo ožjo domovino Belo krajino. Temeljnega značaja je njegova razprava v francoščini o prvih prebivalcih južnoslovenskih dežel (Les premiers habitants des pays yougoslaves), ki je bistveno popravila naziranja o tem vprašanju v mednarodnem znanstvenem svetu. Neutrudljivo je delal do zadnjega in za mednarodni kongres bizantologov, ki je te dni zboroval v Ohridu pod predsedstvom monakovskega univerzitetnega profesorja Delmerja so prebrali Zupaničovo zadnjo znanstveno razpravo.

Ljubljanski profesor predstojnik fizikalnega inštituta v USA

Za šefa fizikalnega laboratorija Camille Dreyfuss v sestavi velikega ameriškega raziskovalnega inštituta Research Triangle Institute v Durhamu v Združenih državah je bil imenovan dr. Anton Peterlin, slovenski znanstvenik, ki je bil gosel doktorat v Berlinu ter je nato zasedel stolico za fiziko na univerzi v Ljubljani. Tam se je posvetil raziskovanju reoloških in optičnih lastnosti tekočin in polimernih raztopin ter si pridobil svetovni sloves. Po vojni se je pa v mednarodnih znanstvenih krogih uveljavil s svojimi izdelki na področju atomske fizike. Večkrat je bil povabljen kot predavatelj na mednarodne kongrese tako v Združene države kot v Sovjetsko zvezo. Nekaj časa je bil član jugoslovanske državne atomske komisije, toda pred leti je iz nje bil izločen zaradi nesoglasij z ostalimi člani. Nato je sprejel vabilo na Tehnično visoko šolo v Münchenu, kjer je bil predstojnik fizikalnega inštituta.

Uspeh slovenskega skladatelja v Trstu

Mladi slovenski tržaški skladatelj Pavle Merku je dosegel lep uspeh, ko je tržaški filharmonični orkester na svojem otvoritvenem koncertu jesenske simfonične sezone izvedel njegovo skladbo za klarinet in orkester. Tržaški kritiki so Merkuja ocenili za izobražen talent, ki je nagnjen k redkim zvočnim kombinacijam, nenavadnemu čustvovanju, ki pronica skozi občutenost, na katero so vplivali mnogi duševni vplivi sodobnega izraza. Ves tisk udarja tudi topel sprejem, ki ga je občinstvo naklonilo Merkujevi skladbi.

Slovenec zgradil šestnadstropno šolo v Venezueli

V Caracasu, prestolnici republike Venezuele v Južni Ameriki je slovenski salezijanec, ki ondi deluje že več let, dogradil novo moderno šestnadstropno šolo, v kateri je prostora za 800 učencev. Slovensno blagoslovitev je izvršil sam caracaški nadškof in kardinal ob navzočnosti prosvetnega ministra.

Slovenski slikar razstavlja v Kanadi

Slikar Božidar Kramolc je nedavno razstavljal v Picture Loan Society, v Torontu. Razstavil je zbirko mnogobarvnih monotipij. Uspeh razstave je najbolj viden v tem, da je Kanadska državna galerija odkupila eno slikarjevo delo.

Nemški kardinal za zблиžanje med Nemci in Poljaki

Bivši škof v Berlinu in sedanji nadškof v Münchenu, kardinal Döpfner, je lani na praznik sv. Hedvike, zavetnice berlinske škofije, ki jo tudi Poljaki častijo kot svojo narodno svetnico sv. Jadvice, v slavnostni pridigi, ki jo ponatiskuje pariška revija »La documentation catholique« v Parizu, spregovoril tehtne besede o razmerju med Nemci in Poljaki, besede, ki so zakoreninjene v vesoljnosti krščanstva in imajo zato splošni pomen.

Sv. Jadvika je bila bavarska princesa iz rodovine Andechsov, ki se je v 11. stoletju prisojila v poljsko vladarsko hišo Piastov ter postala žena poljskega vladarja Henrika I. Ta je poklical v deželo številne nemške naseljence, med njimi cistercijanske menihe, kmete in obrtnike ter tako ustvaril začetke dvojezičnosti v takrat poljski Šleziji. Sv. Jadvika se je takoj po prihodu v Šlezijo naučila poljskega jezika, da se je mogla razgovarjati tudi s svojimi poljskimi podaniki. Neutrudno si je prizadevala za rečeve in pomoči potrebne, tako da je kmalu postala skupna mati obeh narodov. Ona bi lahko rekla s sv. Pavlom: »Bodisi Grki ali Judi, obrezani in neobrezani, barbari, Skiti, sužnji ali svobodni; vsi smo v vsem le kristjani.« Kardinal Döpfner nadaljuje: »Sv. Hedviga je v svoji globoki ljubezni do križanega Jezusa, v polnem spoznanju vere in vesoljnosti sv. Cerkve, združevala svoje podanike, Poljake in Nemce, plemiče in preproste. Velika dobrota te svete žene je svetila kot zvezda njene časa. Šlezija se je razvijala v miru in skupnosti, doživljala je kulturni razcvet.«

Kardinal Döpfner nato poda kratek zgodovinski pregled, v katerem omeni, da je papež Klement IV. odobril češčenje sv. Jadvice z vsemi slovesnostmi »v vseh škofijah Nemčije, Poljske in Češke«. V nadaljnjih stoletjih pa je Šlezija postala del Nemčije, vendar je tudi njeno poljsko prebivalstvo ohranilo zavest domovinske pripadnosti. »In nadškofje v Wrocławu (Breslau) so si v duhu oporo sv. Hedvike prizadevali, da zagotovijo svojim poljskim vernikom dušno pastirstvo v maternem jeziku. V tej zvezi želimo še posebno poudariti bistveno vlogo, ki so jo odigrali v teku zadnjih stoletij katoličani poljskega jezika iz Šlezije in Vzhodne Prusije pri razvoju katoliške cerkve v Berlinu«, je poudaril kardinal. Z ostrimi besedami je nato obsodil ravnanje Nemcev do Poljakov:

»Z naraščanjem moči nacionalizma se je začelo preganjanje in zatiranje poljskega prebivalstva. Prav posebno po letu 1939 je poljsko ljudstvo utrpelo krivico, ki vpije do neba in katere se spominjamo le z bolejšo in sramom. Poljska država je bila razkosana, neštevilne množice Poljakov so bile pomorjene in z vsem ljudstvom so ravnali kot s sužnji, kot »slovanskim podčloveštvom«. Vemo, da so neštevilna zločinstva, ki so jih zagrešili mogočniki te dobe v imenu nemškega naroda, in ki so jih številni pripadniki nemškega naroda

izvršili brez pomisleka, padle na nas nazaj v obliki katastrofe, ki nima primere. Toda gorje nemškemu narodu, ako bi si zapiral oči pred vzroki te strahotne preizkušnje ter pozabil, da moramo mi delati pokoro za te naše krivice. Nato je bila zagrešena še ena težka krivica, ko so po letu 1945 bili milijoni Nemcev izgnani iz dežel, ki so jih izza stoletij smatrali za svojo domovino, ne da bi jim bil kdo to osporaval. Tako ima človek vtis, kot da sta nemški in poljski narod obsojena na to, da ostaneta v tem peklenskem začaranem krogu neprestanih obračunavanj.« vzklika nemški kardinal in poziva: »Priznajmo v bolečini in pokori vsak svojo krivdo in prosimo Boga, da naj razgrne svoje usmiljenje nad naša srca in naša naroda. Imej usmiljenje, Gospod s Svojim ljudstvom, kajti grešili smo proti Tebi.«

Kardinal nato postavlja tri točke, o katerih bi naj razmišljali Nemci in Poljaki:

1. Odprave vojne kot sredstva za poravnavanje sporov med Nemci in Poljaki.

2. »Po vsem tem, kar je nemški narod zagrešil nad Poljaki, si bo mogel pridobiti mir le za ceno velikih žrtev. Bila bi velika zmota, ako bi kdo mislil, da nemškemu narodu ni treba v celoti popraviti

tega, kar je zagrešil kak njegov režim nad kakim drugim narodom.«

3. »Mirna skupnost narodov in držav je važnejša za bodočnost kot pa vprašanje meja. Preteklost polna bede nam kaže, da v mnogih primerih meje držav ne morejo natančno sovpadati z mejami narodov. Popolno spoštovanje pravic manjšin, upostavitve odnošajev zaupanja med narodi ter resnično odprtih meja za ljudi in stike — to so odločilne naloge za našo bodočnost.«

Kardinal je nato dejal, da je »nacionalizem pretoklosti« brez dvoma povzročil strahotne posledice, toda sedanja ideologija komunizma o »razrednem boju je gotovo še bolj nevarna, kajti ona hladnokrvno podžiga sovraštvo in izkorišča nacionalistične instinkte v svoje zlobne namene«. Dejal je: »Z ganjenim srcem občudujemo zvestobo veri ter močno požrtvovalnost naših poljskih bratov v veri. S še večjim zaupanjem pa pričakujemo, da se ne bodo pustili vplivati po hujskačih k sovraštvu.« Zaključil je z željo, da bi naj »oba naroda združena v vesoljni katoliški Cerkvi in ljubezni Kristusovi, tudi združila napore za zagotovitev miru med obema narodoma, ter pripravila pot k miroljubni združitvi vseh narodov Evrope.«

Iz zgodovine bolezn

Pegasti legar je redčil vojske

Razen kuge je velik človekov sovražnik pegavec ali pegasti legar, ki pokonča tudi po več sto tisoč ljudi, ako se pojavi v obliki epidemije. To se navadno dogaja v vojnem času med vojniki, v taborniških ječah, sploh tam, kjer živi mnogo ljudi v nehiogenskih prostorih.

Pegasti legar prenaša okužena uš z bolnika na zdravega človeka.

Zanimivo je, da je v šestnajstem stoletju ravno pegasti legar odločil, kdo bo zavladal nad Evropo: Španija ali Francija, to se pravi; španski kralj Karel V. ali francoski kralj Franc I. Leta 1527 sta se namreč ta dva kralja vojskovala za nadoblast v Evropi. Španska vojska je zasedla Rim in je imela papež Klementa VII., ki je bil na strani francoskega kralja, ujetega. Toda medtem se je v mestu pojavila kuga, ki je pobrala mnogo meščanov in tudi španski vojski ni prizanesla. Francoska vojska, ki je prihajala s severa, je brez težave zasedla mesto, porazila špansko vojsko in osvobodila papeža.

Španski kralj je imel sedaj le še 11.000 mož, ki so se utrdili v Neaplju. Neapelj je oblegala francoska vojska, ki je štela 25.000 mož. Tik pred padcem mesta pa se je med francoskimi vojaki pojavil pegasti legar. V štiridesetih dneh je pomrlo nad pol ljudi, med njimi sam general Lautrec. Sledil mu je general Marquis de Sa-

lazzo. Ko je pozneje od 25.000 mož ostalo samo še 4600 živih, ni imel general nobene nade več, da bi mesto zavzel. Zato je prenehal z obleganjem Neaplja in dal povelje za umik proti severu. Med umikanjem je bila večina vojske pobita, največ od kmetov. Le majhen del je dospel v Rim in še ta napol gol in bolan. Zmagal je španski kralj in papež Klement VII. je moral Italijo prepustiti španski nadoblasti. Karel V. pa je bil čez tri leta v Bologni kronan za rimskega cesarja.

Ni bil pa pegasti legar razširjen v šestnajstem stoletju samo v Italiji, marveč po vsej Evropi in celo na Angleškem. Tam se je bolezen širila največ po ječah in več tisoč ljudi je umrlo od nje. Tudi sodnikom in sodnemu osebju ni prizanašala. Ti so navadno zboleli par dni po razpravi, na katero so prihajali kaznjenci iz ječe.

Take razprave je ljudstvo imenovalo »črna zasedanja«. Prvi tak primer se je pripetil v Cambridgeu leta 1522, za časa vladarja Henrika VIII. Drug tak pomemben primer »črnega zasedanja« je bil v Oxfordu leta 1577, ko je vladala kraljica Elizabeta.

Pred sodniki se je moral zagovarjati katoliški knjigovez, ki je javno sramotil in zaničeval protestantsko vero. Za kazen so mu na dvorišču oxfordskega gradu odrežali uhlje v pričo množice ljudi in velikega števila pripornikov. Zgodilo se je nekaj

nenavadnega. V eni sami noči je zbolelo nad 600 ljudi in drugi dan so našli v bližnji vasi še nadaljnjih 100 bolnikov. V enem samem mesecu in pol je umrlo 510 ljudi za pegavcem. Ugotovljeno je bilo, da so umrli v ječi nekateri kaznjenci nekaj dni pred razpravo. Kot poroča kronist, so bili znaki bolezn hud glavobol, zaspanost, pešanje spomina, gluhot, pomanjkanje teka in delirij. Nekateri bolniki so se vedli kot stekli psi. Katoličani so govorili, da je to šiba božja za nepravilno kazni, protestanti pa, da so bolezen zasejale peklenske spletke papežev.

Ni bilo vojne brez pegastega tifusa. V tridesetletni vojni je pegavec pobral več ljudi kot orožje; za časa Napoleonovega umika iz Rusije leta 1812 je umrlo na sto tisoče vojakov od te bolezn. Ravno tako je morila v francoski in angleški vojski za časa Krimske vojne. Kjerkoli so bile slabe zdravstvene razmere in pomanjkanje, tam je vladal pegavec. V letih 1846 do 1848 so na Angleškem našli nad milijon primerov bolezn, na Irskem pa 300.000. Leta 1914, ko je Avstrija napadla Srbijo, se je med srbsko vojsko pojavil pegasti tifus, ki je v šestih mesecih pokosil 150.000 mož.

Kdo ve, koliko ljudi je umrlo za to boleznijo po raznih nemških in ruskih taborniških med drugo svetovno vojno?

Danes je znano, da povzroča pegasti tifus virus Rickettsia Prowareki, imenovan po epidemiologu Rickettsu, ki ga je odkril leta 1910, in Avstrijcu Prowareku. Oba sta umrla za pegavcem pri svojih znanstvenih poskusih.

To bolezen raznaša okužena uš. Če taka uš piči človeka, zbolí v 10 do 14 dneh. Viruse pegavca najdemo tudi v blatu okuženih uš. Če pride okuženo blato pri praskanju v kožne ranice, se človek okuži in zbolí. Pegavec se širi z okuženega človeka na uš in z okužene uši na zdravega človeka. Kjer ni uši, predvsem bele uši, ki živi v obleki in se tam razmnožuje, tam ni pegastega tifusa.

Razlika med pegastim in trebušnim legarjem je ta, da je povzročitelj trebušnega tifusa Eberthov bacil, ki se nahaja v okuženi hrani, predvsem v mleku in vodi. Človek zbolí, ako užije tako hrano.

Ker vemo, da nosi in širi pegavec okužena uš, je najboljšje sredstvo zoper to bolezen snažnost, osebna higiena ter uničevanje uši in gnid. Ko se pojavi bolezen, je prva naloga iskati uši in jih uničevati. V prejšnjih časih so uporabljali posebne razkuževalne kotle, v katere so nosili obleke, posteljnino in razne druge predmete. Vodne pare ob sto dveh do sto petih stopinjah Celzija razkužijo te predmete po enournem učinkovanju.

Danes pa v ta namen rajši uporabljamo novo, učinkovito in zelo razširjeno sredstvo DDT. Če obleke, perilo, posteljnino, omare in stanovanja, pa tudi tiste dele telesa, kjer se navadno ugnezdí uš, posipljemo ali oškropimo z DDT, se obvarujemo pred to boleznijo. Na ta način so pozimi 1943-44 v Neaplju kmalu zatrli pegavec.

FRAN ERJAVEC:

328

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Prvečasne uspehe so pa dosegli svobodoljubni tokov na Pirenejskem polotoku. Na Španskem se je bil kralj Ferdinand VII. vrnil med velikim navdušenjem ljudstva že spomladi l. 1814, a je že dve leti nato ukinitel ustavo, prirojeno po francoskem vzorcu, in uvedel najreakcionarnejši absolutizem. Toda že vojna proti Napoleonu je rodila na Španskem močno liberalno stranko, s katero je simpatiziral tudi velik del častnikov. Ti so se zbirali v framasonskih ložah in drugih tajnih družbah, zlasti v karbonarijskih »prodajalnah« (tako so namreč nazivali ti svoje celice), poskusili že l. 1815 z uporom, ki ga je pa zatrl kralj s takimi grozotami, da so protestirale celo tuje države. To je povzročilo dne 1. I. 1820 nov upor armade, kateri so se pridružila takoj tudi mnoga mesta in kralj je bil prisiljen obnoviti ustavo ter prisesti na vse, kar so revolucionarji zahtevali. Toda boji med revolucionarji in reakcionarji so trajali še več let dalje, dokler ni posegla vmes Sveta aliansa. Ravno ta upor je pa dal potem karbonarjem vseh dežel znamenje, da so tudi drugod poskušali preiti iz zarotništva k dejanjem.

Na Portugalskem so Angleži spričo odsotnosti kralja postavili reakcionarno regentstvo, ki je neusmiljeno preganjalo zlasti vse tajne družbe, a z domačimi častniki je ravnal angleški generalni štab tako zaničljivo in oholo, da jih je l. 1820 pognal v upor, nakar so tudi tu uvedli ustavo po španskem vzorcu, ki jo je moral potem sprejeti tudi vrnivši se kralj Ivan VI.

Posebno nemirna pa je bila Italija, vsa preplavljena

z nešteti tajnimi družbami. Tu je vse svobodoljubne domoljube vznemoljevalo zlasti dejstvo, da jim je dunajski kongres vsilil razne nepriljubljene dinastije in izročil večino severne Italije osvraženi Avstriji, ki si je lastila celo nekako hegemonijo nad vso Italijo. Vrelo je seveda tudi v Lombardsko-Beneškem kraljestvu, čeprav je uvedla Avstrija tam jako dobro upravo in razmerno visoko dvignila zlasti blagostanje srednjih slojev. Ker je tedaj ideja vseitalijanskega zedinjenja šele komaj vznikla, so prevladovali v vsaki pokrajini druge tajne politične družbe najrazličnejšega značaja in z različnimi neposrednimi cilji. Višek reakcije je doseglo »kraljestvo obeh Sicilij«, ki je obsegalo skoro vso južno Italijo in kjer je policijski minister Canosa dušil vsak spomin na svoboščine iz napoleonske dobe ter vršil taka nasilstva, da je celo Rusija zahtevala njegovo odstranitev. To je začelo polagoma presedati tudi častnikom, ki so se poleti l. 1920 s podporo ljudstva in celo višje duhovščine uprli po španskem zgledu. In kakor na Španskem, je tudi tu kralj Ferdinand I. takoj klaverno kapituliral in uvedena je bila ustavna vladavina po španskem zgledu. — Dogodki v Neaplju so razburili seveda vso Italijo, zlasti še Piemont. Tu je bil z vsesplošnim navdušenjem sprejet povratek kralja Viktorija Emanuela I. (za časa Napoleona je bil namreč Piemont anektiran k Franciji), toda ker je hotel iz uslužnosti do Svete aliance obnoviti razmere, kakršne so vladale še pred Francozi, so ga bili srednji in liberalni sloji kmalu siti. Prizanašali so mu zgolj zaradi njegove starosti in njegove ponosne neuklonljivosti pred Avstriji in so stavili vse upe v napredno mislečega princa Karla Alberta.

Tako je torej zavladala reakcija v vsej Nemčiji, a Italiji, kjer je bila Avstrija še prav posebno občutljiva, je Metternich vkljub odporu Piemonta in cerkvene dr-

žave že itak ves čas smatral za nekak avstrijski protektorat. V zmagi zmerno liberalnih tokov na oddaljenem Pirenejskem polotoku še ni gledal takojšnje neposredne nevarnosti, a ko je ta zmaga zajela še južno Italijo in opogumila vse tajne družbe s karbonarji na čelu k podvojeni delavnosti celo v Lombardsko-Beneškem kraljestvu, je Metternich hitro uvidel, da tega prodiranja liberalnih tokov nikakor ne more več gledati s prekrižanimi rokami. Ti so bili namreč še prav posebno nevarni za Avstrijo, sestavljeni iz cele vrste narodov, od katerih so nekateri že odkrito stremeli po samostojnosti. Vkljub angleškemu nasvetu pa ni hotel Metternich nastopiti v Italiji sam, temveč je hotel, da prevzame odgovornost vsa Sveta aliansa. To je upal doseči tem laže, ker so številne revolucije, upori in zarote križem Evrope končno tudi ruskega carja prepričale, da so neprestana Metternichova svarila upravičena in da je postal z zmago revolucije po nekaterih državah ogrožen že sploh absolutistični ustroj, ki ga je uvedel dunajski kongres.

Tako je prišlo jeseni l. 1820 zopet do novega »kongresa« v Opavi (v Šleziji), ki se je bavil predvsem z revolucijami v Španiji in v Italiji. Na njem je imela glavno besedo seveda Avstrija, ki je bila najbolj neposredno interesirana na vzdrževanju vladarskega absolutizma. Na tem kongresu so avstrijski cesar, car in pruski kralj navzlic navideznemu angleškemu ugovoru izdali proglas, v katerem so izjavili, da »zveze države se zavzujejo, da ne bodo priznale nezakonitih (t. j. ustavnih) reform. Države, kjer bi se kaj takega pripetilo, bodo privedli nazaj v zvezo bodisi zlepa ali pa tudi s silo«. Resno je ugovarjal takemu sklepu le zastopnik cerkvene države, kardinal Spina.

(Dalje prihodnjič)

SVEČE

(Smrt nas obiskuje)

Že nekaj časa ni bilo smrtnega slučaja v zgornjem koncu vasi, ki mu domačini pravimo kar Kajže. Dne 10. septembra pa je nehalo biti srce blage matere Antonije Kersche. Rajna je bila rojena pri Hubniku na Sali in je dopolnila 81 let. Ni bilo lahko njeno življenje. Zgodaj je zgubila moža, na posledicah prve svetovne vojne je umrl, in potem skrbela za številno družino sedmih otrok. Njeno starost so olepšali otroci, ki so jo radi obiskovali. Posebno je vsa leta zanj skrbeli hči Greti z možem, pri kateri je rajnica tudi umrla. Številni sorodniki in znanci so jo spremili na pokopališče v Svečah. Naj dobra mati v miru počiva! Svoji pa naj bodo potolaženi z resnico, da je mati rešena vseh bolečin in težav.

Še isti teden je sledila materi hči Mici, poročena Fantur. V torek so spremili mater na božjo njivo, v soboto pa hčer. Bila je stara 51 let, zahrbtna bolezen ji je uničila življenje. Stanovala je na Bistrici v Grabnu, kjer sta z možem postavila ob velikih žrtvah lepo hišo. Žalujočim iskreno sožalje, materi pa mir in pokoj!

V začetku septembra je na Bistrici preminul Ožbalt Ibovnik, človek še starega kova — original. Težko bolezen mu je poslal Bog — pa tudi milost srečne zadnje ure. Naj mu sveti večna luč!

POLANA

(† Hanzi Mostečnik)

V začetku meseca avgusta je nepričakovano iztrgala smrt iz srede svojcev dobrega Johana Mostečnik. Rajni, ki so mu ljudje navadno rekli Hanzi, je bil daleč okrog znan mizar. Njegovi izdelki so sloveli po solidni izdelavi. Pokojni je bil že nekaj časa na renti; mizarstvo obrt pa vršita tudi dva sinova. Bil je skrben oče številne družine pa tudi zaveden Slovenec in dober kristjan, ki ni zamudil nedeljske maše. Naj mu sveti večna luč!

SKOČIDOL

(Razne novice)

Tudi pri nas imamo vedno kaj novega. Naš zaslužni župnik č. g. Tomaž Ulbing so lansko leto kar na tihem obhajali svojo 80-letnico. Za svoja leta so pa še krepka korenina. Vsako nedeljo in to še ob vsakem vremenu darujejo pozimi po dve sv. maši, eno doma, eno pa pri podružnici v Podravljah, kamor morajo iti vedno pol ure peš. Čestitamo jim in želimo, da bi jih Bog ohranil še mnogo let!

Tudi prejšnji cerkovnik nas je obiskal. Najraje bi ga ohranili zopet med nami, ker ga cerkev in vsi farani tako potrebujemo. Toda po nekaj dneh se je zopet vrnil nazaj v Švico.

Pri nas na Koroškem

Kar se tiče verskega življenja pa se ne moremo pohvaliti, ker obisk službe božje peša, posebno med mladino. Vse premalo cenijo sv. mašo. Še pred vojno je neki misijonar pridigal, da je ena sv. maša vredna več kot ves svet, saj se pri nji nekrvavo daruje sam Jezus Kristus.

GORENČE

(Gradbena dela napredujejo)

Po dolgem času se oglašamo, da sporočimo vsem bralcem našega lista, kako napredujejo pri nas gradbena dela. Najbolj nas veseli, da je cesta od Rude do Sv. Radigunde že asfaltirana. Sedaj kopljejo na cesti med Ledom in Radigundo podvoz (Unterführung), da bo podjunska železnica preko ceste vozila. Predor med Ledom in Gorenčico je že gotov. Prav sedaj marljivo postavljajo železno mostno ogrado.

Pa ne gradimo samo cest, železnic, predorov in mostov, ampak tudi cerkve popravljamo. Tako je bila farna cerkev pri sv. Miklavžu na novo prekrita ter z zvon-

kom vred sveže pobeljena. Samo župnišče še čaka na potrebno polepšanje zunanjosti.

KORTE

(Ojset)

V soboto, dne 9. septembra, sta v znamenitem Marijinem romarskem svetišču na Brezjah stopila pred poročni oltar gđ. Vida Smrtnikova iz ugledne in narodne Smrtnikove hiše v Kortah in Jožko Koncilijski iz št. Ilja na Dravi, ki se je posvetil učiteljskemu poklicu. Poročne obrede je v kapeli, ki jo je uredil slavni slovenski arhitekt Plečnik, izvršil č. g. Tomaž Holmar, župnik na Obirskem. Ženin in nevesta sta oba vneta cerkvena pevca. Naj odslej Vidin zvočni alt, ki ga Korčani in Obirčani radi poslušamo v cerkvi, vsa Koroška pa po radijskih oddajah, razveseljuje srce moža Jožka, ki bo družinski harmoniji dal podlago s svojim krepkim basom. Novoročencema želimo obilo sreče na skupni življenjski poti!

Zlatomašnik Jožef Miklavič umrl

Na praznik Marijinega rojstva, 8. sept., je umrl v št. Petru pri Grabštajnu zlatomašnik in župnik v pokojju, g. Jožef Miklavič.

Pokojni gospod je bil rojen v Vogrčah pri Pliberku pri Miklavčevih, 15. marca 1879. Kot otrok je bil priden ministrant pa tudi v šoli je pokazal svojo pridnost in nadarjenost. Zato so ga domači po priporočilu g. župnika poslali v škofijsko malo semenišče. Po maturi se je g. Jože odločil in vstopil v celovško bogoslovje. Še živeči duhovnik, ki je z njim skupaj študiral bogoslovje, je rekel, da je bil g. Jože eden od najbolj veselih in prijaznih bogoslovcev in vsak si je želel biti v njegovi družbi. Dne 19. jun. 1904 je bil posvečen v duhovnika in 26. julija je daroval v Vogrčah svojo prvo sveto daritev. Domačini, ki se še spominjajo te slovesnosti v Vogrčah — od tedaj v Vogrčah ni bilo več nove maše — pripovedujejo, da se je takrat zbralo več tisoč ljudi ne samo iz Podjune, ampak tudi od Velikova in Grebinja.

Še isto leto je mladi duhovnik nastopil kaplansko službo 14. avgusta v Globasnici.

Nato je bil kaplan še v Celovcu v mestni župniji sv. Egidija in v Vetrinju pri Celovcu. Iz Vetrinja pa je bil poslan v Gorje v Ziljsko dolino, kjer je bil najprej za provizorja in nato ustoličen za župnika. Leta 1912 pa je dobil veliko župnijo Sv. Jurija v Ziljski dolini in ostal župnik do leta 1925, ko je zaradi slabega zdravlja zaprosil za premestitev in dobil župnijo sv. Peter pri Grabštajnu, kjer je ostal do smrti. Pred sedmimi leti je daroval svojo zlato sveto mašo in nato stopil v pokoj radi boleznii. Zadnji dve leti je bil bolan, da ni mogel več maševati, a bil je res duhovnik trpljenja, ki ga je prenašal z vdanostjo v voljo božjo. V svoji bolezni je potožil duhovnemu sobratu: »Težja od boleznii je zapuščena in osamljenost, ki jo še posebno čutim, ko me nihče ne pride več obiskat.« Tudi to je bil zanj križ, ki ga je daroval Bogu. Na Marijin praznik 8. sept. je prejel svete zakramente za umirajoče in ob njegovi zadnji uri sta bila ob smrtni postelji dva duhovnika, tinjski g. dekan in grabštajnski g. župnik, ki sta se z molitvami poslovala od umirajočega.

Dne 11. septembra ob 9. uri je bil pogreb od župnišča. Pogrebne obrede pri domu in cerkvi je opravil mil. g. prošt Trabesinger ob asistenci mil. g. prošta Benetka in župnikov Mairitscha, Janka in Cvetka. Pri sv. maši v cerkvi je vernikom v lepi pridigi prikazal življenje in delo pokojnega gospoda najprej g. dekan, za njim pa se je posloval v ganljivem govoru od svojega 30 let dobrega sosedu in prijatelja g. prošt Benetek. Besede g. Benetka so ganile vse vernike, da so glasno jokali, saj so jim pokazali pokojnika kot Jezusovega duhovnika, ki se je do svoje boleznii z delom, molitvijo in trpljenjem bil ves za svoje vernike žrtvoval. Po cerkvenih obredih se je pred cerkvijo posloval od pokojnega z govorom g. župnik v imenu faranov in g. župan v imenu občine Grabštajn. Nato so rajnega gospoda prepeljali v Vogrče. Sam je še v življenju prosil, da ga naj pokopljejo v rojstni župniji, kjer počivajo njegovi dobri starši. Ta želja se mu je izpolnila.

Sprevod iz št. Petra so spremljali z avtomobili duhovniki tinjske dekanije, cerkveni ključarji in veliko vernikov. V Vogrčah pa je pred vasjo pričakovalo sprevod veliko vernikov z duhovniki pliberške in dobrloveške dekanije z mil. g. kanonikom Zechnerjem. Po sprejemu in molitvah so rajnega prenesli v domačo župno cerkev, kjer je mil. g. kanonik daroval peto sveto mašo in v lepem govoru pokazal pokojnikovo duhovniško apostolsko delovanje v 57 letih mašništva. Ob odprtem grobu pa se je v imenu domačih faranov in v imenu duhovnikov pliberške dekanije posloval preč. g. dekan Srienec. Dejal je domačim faranom, da naj jim bo ta duhovniški grob spomin, da je vogrška fara dala sveti Cerkvi duhovnika, naj jim pa bo tudi v opomin,

Rojaki, mladina!

(Stoletnica Slomškove smrti se bliža)

Dne 24. sept., t. j. v nedeljo, je dan smrti velikega, nepozabnega škofa Antona Martina Slomška. Zdi se nam potrebno, vas vse prav letos na ta dan posebej opozoriti. Kajti prihodnje leto, 24. 9. 1962 bomo obhajali stoletnico, odkar je ta za naš majhni narod vlezaslužni mož šel od nas. Ze zdaj bi morali začeti se pripravljati, da bi to spominsko leto čim bolj obhajali.

Težko bo imenovati moža, ki bi bolj globoko posegel v naše samobitno narodno življenje kot buditelj, kot učitelj in vzgojitelj, kot duhovni pastir, kot pisatelj, kot organizator. Slomšek je glasno zaklical: »Ne bodi vas sram, da ste Slovenci, to bo di marveč vaša čast!« Naj gre naša sveta skrb za tem, da »kakor je naša prva beseda bila slovenska, tudi naša zadnja slovenska bo«. Značilno in pomenljivo je, da je ravno ta goreči škof, ki je bil ves zakoreninjen v veri in nadnaravnem svetu, tako neizprosno jasno in odločno zagovarjal pred vsem svetom našo naravno pravico, posluševati se materinskega jezika ne samo doma v družini, temveč posebno v šoli in v vsem javnem življenju, se v njem bolj in bolj izobraževati, da se tudi naš mali narod povzpne na višjo stopnjo prave krščanske omike.

Stoletnico smrti velikega in svetniškega moža bomo najbolj obhajali, če pridno beremo njegov življenjepis, ki ga je izdala Mohorjeva družba v letih 1934—1935. To bodi prvi naš sklep. Drugi naj bo pa ta: Molimo goreče, da bi Bog blagovolil povedličati Slomška in nam dati v njem mogočnega priprošnjaka!

da že 57 let od nove maše pokojnega gospoda ni več dala Cerkev duhovnika. Za njim pa se je posloval ob odprtem grobu v imenu Ziljanov, kjer je rajni deloval, g. župnik Jank, rojen Ziljan. V svojem govoru je dejal, da je bil pokojni gospod res duhovnik, ki ga je vse ljubilo in spoštovalo. Bil je vesel in prijazen gospod. Po končani nedeljski sv. maši, ko je prišel iz cerkve, so se možje z njim pogovarjali dolgo z vsem zaupanjem. Bil jim je kot dober svetovalec, kot prijatelj, in kot oče. Še sedaj starejši ljudje s spoštovanjem govorijo o dobrem g. Miklaviču. Vsa ta prijaznost in veselost je vplivala name, je dejal g. župnik Jank, da sem še jaz zahrepenel, da postanem duhovnik. Zahvalil se mu je za njegovo vzgled, njegovo delo in trpljenje v Ziljski dolini. V imenu dekanije duhovščine Tinje pa se je posloval mil. g. prošt Trabesinger, nato so zapeli vogrški pevci rajnemu u slovo.

Veliko so v govorih povedali o življenju, delu in trpljenju rajnega g. zlatomašnika Miklaviča, h koncu pa povejmo še to, da je bil rajni duhovnik — zaveden slovenski duhovnik, ki je ljubil materni jezik, ki se ga ni nikoli sramoval, ki ga nikoli ni zatajil in vsepovsod, kjer je deloval, je vernike učil, z njimi molil in pel v lepem slovenskem materinem jeziku. Zato lahko razumemo njegovo zadnjo željo, ki jo je imel v svoji duši: »Pokopljite me doma, tam, kjer sem živel z dobrimi straši, ki so mi dali dobro vzgojo in ljubezen do lepega materne slovenskega jezika.« Počivaj v miru v domači zemlji pri svojih starših v Vogrčah, zlatomašnik Miklavič!

MEDGORJE — RADISE — PODGRAD

(Romanje treh far na Svete Višarje)

V soboto, 9. septembra, smo se zbrali v Habru pri Medgorju iz treh župnij, Medgorje, Radise in Podgrad, in se z avtobusi odpeljali na božjo pot Svete Višarje. Tudi prejšnja leta smo na Sv. Višarje vedno poromali ob sobotah, ko imajo moški delavci dela prost dan in se lahko udeležijo skupnega farnega romanja. Prejšnje dneve je močno deževalo in marsikdo je še v petek bil neodločen ali bi šel ali doma ostal v tako slabem deževnem vremenu. Toda sobota nam je prinesla lep sončen dan, tak kakršnega smo si želeli na romanju. Na meji so bili oboji, tako avstrijski kot italijanski uradniki, do nas zelo prijazni. Na Svete Višarje smo se peljali z vzpenjačo, za mnoge je bilo to pravo doživetje, bili so prvič v življenju na Višarjah. Na vrhu smo se zbrali pri križu, ko smo pričakali še ostale, ki so se pozneje pripeljali z vzpenjačo. Nato smo v procesiji z molitvijo sv. rožnega venca šli v Marijino svetišče. Višarski zvonovi pa so nam lepo peli v pozdrav, ko smo se bližali cerkvi. (Dalje na 8. strani)

Zvestoba za zvestobo

(Nadaljevanje s 1. str.)

A tudi v ostalem so dosedanji razgovori z dr. Kreiskym manjšino razočarali. Poleg že naštetih nerešenih vprašanj, slovenščina ni priznana kot uradni jezik, sprejem obširnega seznama krajevnih dvojezičnih imen notranje ministrstvo niti potrdilo ni, kot tudi v drugih zadevah ni za naše ljudstvo enakopravnosti v deželi. Dr. Kreisky je dejal, da bi Avstrija počakala z debato o Južni Tirolski pred Združenimi narodi do meseca novembra, kajti v teku dveh mesecev se bo že videlo, če je Italija pripravljena nemško govoreči manjšini dati, kar ji gre pa pariškem sporazumu, ali ne. Opozarjamo, da bosta minili meseca novembra že dve leti, odkar se zunanji minister razgovarja s predstavniki manjšine, ne da bi se manjšini v prid kaj spremenilo. Pač pa je med tem časom padlo število k slovenskemu pouku prijavljenih otrok.

V začetku tega leta je bilo zaradi varčevanja veliko slišati o razpustitvi manjših krajevnih sodišč. Ker je obstajala nevarnost, da bi bila prizadeta pri tem tudi sodišča na dvojezičnem ozemlju, sta naslovlili obe osrednji organizaciji koroških Slovencev na pravosodnega ministra dr. Brodovlogo s prošnjo, naj ostane na dvojezičnem ozemlju pri razpredelitvi sedanjih sodnih okrajev.

Med 9. in 16. julijem t. l. je imela »Die österreichische Gemeinschaft« svoje letošnje zborovanje v St. Georgen am Längsee. Omenjena skupina izdaja mesečnik »Die österreichische Nation«, ki se močno in uspešno zavzema za utrditev avstrijske miselnosti v naši državi. Ena točka dnevnega

reda v št. Juriju je bila posvečena vprašanju slovenske manjšine na Koroškem. Po predavanju predsednika Narodnega sveta se je razvila živahna debata, v katero so posegli tudi slovenski koroški učitelji. Med udeleženci je bilo videti veliko zanimanje za koroške manjšinske prilike. Večkrat je prišla do izraza želja do tesnega medsebojnega sodelovanja in večkratnega prijateljskega srečanja. Oboje smo koroški Slovenci iz srca pozdravili, saj je naša resnična želja odkrito srečanje s sinovi avstrijskega večinskega naroda, s katerim nas povezuje večstoletna skupna zgodovina in usoda.

Posebno pažnjo smo polagali v preteklem letu izgradnji političnega aparata, pisarna Narodnega sveta je na razpolago našim ljudem, v njej se še prav posebno rada shaja mladina, vzpostavili pa smo tudi z drugimi katoliškimi slovenskimi organizacijami na Koroškem dobre odnose, ki naj bi omogočili čim globlje zakoreninjenje katoliške in slovenske miselnosti med našim ljudstvom.

Iz poročila je razvidno, da je podvzel odbor Narodnega sveta v smislu sklepov občnega zbora vse potrebno, da pribori koroškim Slovincem enakopraven položaj v deželi. Kljub marsikaterim razočaranjem, ki jih doživljamo iz dneva v dan vsi, bomo vztrajno nadaljevali našo borbo v prepričanju, da je vsaka žrtev, prinešena za narod, žrtev ljubezni do bližnjega. Njemu bo veljala vsa skrb in pozornost tudi v bodoče. Pri tem nam bo pomagal Bog, saj prav v tem primeru velja zvestoba za zvestobo.

Močna volja - trdnjava...

Japonska pravljica pripoveduje, da je bogat trgovec naročil pri umetniku kar najbolj popolno sliko petelina. Čakal je nanjo nekaj let; ker mu je le ni poslal, je šel sam ponjo. Slikar ga je prijazno sprejel, in mu velel sestri; sam pa je vzela barve in čopiče in je v četrto ure krasno naslikal petelina. Dal mu je sliko, z njo pa tudi zelo visok račun. Trgovec je burno ugovarjal in se branil toliko plačati. Slikar mu je pa pokazal kupe papirja, poslikane s samimi petelini, rekoč: »Leta in leta sem se vadi, da sem zdaj naslikal petelina s kar največjo popolnostjo, kakor so mi naročili.«

Nekaj podobnega je z našo voljo. Če naj bo ubogljiva, jo moramo leta in leta vaditi.

Tudi v utrjevanju volje velja pravilo: začeti je treba; začeti s premislekom, po načrtu. Kdor začne, je že polovico storil. Kdor je začel s takimi vajami za krepitev volje, se naj ne plaši pred neprijetnostmi, ki jih bo vseskozi moral prenašati. Ako bi človek v mladosti na primer videl pred seboj vso množico jedi, ki jo bo moral zgristi, prežvečiti in prebaviti, da ostane živ, da doraste in postane krepak in odgovoren, bi se gotovo ustrašil. Pa hrano uživamo grizljaj za grizljajem.

Tako so tudi priložnosti za krepitev volje porazdeljene na razne ure dneva. Neki mož velikega znanja in blagega srca je z ohromelo hrbtenico več let preždel na nizkem stolčku. Vsak dan je prosil: »O moj Bog, daj mi notranjo moč, da strpim do jutri.«

Treba je trdno upati, da vsaka vaja zares podeli volji novo moč. Trdno zaupanje je že polovico zmage, je dejal Napoleon. Ako se more to trditvi o vojski z orožjem, kjer odloča toliko stvari, se more še vse bolj zatrditi o notranji bojni, ki zavisi zlasti od resnega prizadevanja. Kdor hoče, ta more... Fantu, dekletu mora biti beseda »nemogoče« nepoznanal.

Umikov in porazov volje se je pa treba bati, saj vsak odzame volji nekoliko moči. Vendar more tudi izvežban borec kdaj doživeti poraz. Zato pa ne bo orožja vrgel proč, kajti pravi pogum je potrpežljiv. Pogumen človek ne obupa in ne popusti, ampak znova začne, le da še bolj pazljivo; ne v zaletu trenutnega navdušenja, ampak mirno in preudarno.

Na utrjenem srednjeveškem gradu je bil velik napis: »Odločil sem se!« Ker se je bil grajski vitez odločil, da se nikoli in za nobeno ceno ne bo podal, je bil grad

Malo lepega vedenja

Z vlakom na Dunaj...

Če pravijo Italijani, da »kdor vidi Neapelj, ta lahko umre«, ker to mesto slovi kot eno najlepših mest na svetu, potem bi veljalo za Avstrijca enako: »Videti Dunaj, potem umreti«; saj je želja vsakega Avstrijca, da vidi slavno prestolico nekdanjih mogočnih avstrijskih cesarjev. Temu prirojenemu hrepenenju domoljubnih Avstrijcev nekoliko zadosti nepisana postava, da vsako leto popeljejo učence zadnjega letnika meščanskih šol na Dunaj in tako precejšen del mladih Avstrijcev dobera spozna zares lepi Dunaj.

Tudi naš domoljubni Pepi se je odločil, da pojde s svojo radoznalno ženico Mojcijo na Dunaj; saj ga že leta in leta žena k temu priganja. Za letošnji jesenski velesjem sta se končno odločila in se podala na Dunaj kar z brzovlakom. Gospa Mojca je namreč ugotovila, da bo potovanje najcenejše z vlakom, ker daje država za tako priliko popust na vozniki.

V nedeljo zjutraj sta se odpravila na postajo. Da ne bi bilo treba čakati in se potikati na postaji, sta prišla šele nekaj minut pred odhodom vlaka. Toda pri oknu za vozne karte je stalo precej ljudi, ki so kupovali karte za naslednji vlak. Tedaj je Pepi kar silil med ljudi in brez opravičila tiščal k oknu, češ njegov vlak bo kmalu odpeljal. Ljudje so godrnjali nad Pepijevo brezobzirnostjo, čeprav so razumeli njegovo naglico. Zato mu je upravičeno nekdo rekel: »Vsaj opravičili bi se lahko, če se vam mudi!«

Ko je Pepi kupil vozni karti, je težko obložen s kovčki tekel proti vlaku, da bi poiskal primeren prostor. Vedel je dobro, da bi gospa Mojca ves čas godrnjala, če bi ji ne poskrbel udobnega prostora v vlaku. Zato je tekal od kupeja do kupeja, se preival s kovčki med ljudmi, da se je marsikdo nejevoljno obregnil vanj. Končno je le našel dva nezasedena prostora, katera je

Uspehi ob okrožnici „Rerum novarum“

zares nepremagljiv. Nad obzidjem in stolpi je bedela možata viteška volja.

Ko je izšla prva velika socialna okrožnica »Rerum novarum«, je bil storjen velik korak, ob katerem je svet moral postati pozoren. Mnogi so z velikim veseljem sprejeli nauke Cerkve glede ureditve socialnega sožitja; pa tudi mnogi nekatoličani so s hvaležnostjo iskali iz papeške socialne okrožnice varne poti za rešitev gospodarskih vprašanj. Vobče pa je veljalo odsej, da noben resen znanstvenik ni mogel mimo te okrožnice, kadar je šlo za vprašanja socialnega sožitja.

Navdušenje - pomisleki

Razumljivo je, da so zlasti krščanski znanstveniki bili najbolj veseli te okrožnice; to že iz samega dejstva, da se je Cerkve tako odločno in širokogrudno zavzela za pravice tlačanih. Tedanji krščanski sociologi so v tem papeškem pismu dobili potrdilo za svoja socialna naziranja, katera so mnogi liberalni kristjani žigosali za prevratna, demagoška, utopistična in sanjarska. Pa tudi krščanski delavci so se razveselili nad papeževo besedo, ki jih je napolnjevala z zavestjo, da je Cerkve najtrdnješa branilka človeških pravic.

Vendar pa je bilo celo med katoličani še mnogo takih, ki te okrožnice niso poslušno in hvaležno sprejeli. Papeževi okrožnici so očitali, da se enostransko poteguje le za proletariat, kateremu je s to okrožnico dal veliko potuho in tako omogočil prevratnežem, da še lažje pripravljajo sabotažna in uporniška dejanja. Drugi pa so ji sicer priznavali vzvišenost in duhovitost, a se jim je zdela preveč utopistična in je nikdar ne bo mogoče uresničiti.

»Če bi hoteli le površno omeniti vse dobrote, ki so potekle iz Leonove okrožnice »Rerum novarum«, bi morali obnoviti v spominu vso zgodovino zadnjih štirideset let, kolikor se tiče socialnega vprašanja; tako presoja o pomenu in vlogi, ki jo je imela ta okrožnica na celotno delavsko

vprašanje v prvi polovici 19. stoletja, papež Pij XI. v drugi veliki socialni okrožnici »Quadragesimo anno«. Da se omejimo le na najvidnejše sadove, ki so dozoreli ob Leonovi okrožnici, pogledimo, kaj so doprinesli k ugodni rešitvi Cerkve, država in delodajalci z delavci, na katere se posebej obrača papež Leon v okrožnici.

Delo Cerkve

V okrožnici »Rerum novarum« je papež pozval Cerkve, da naj svoje socialno delo usmeri v teoretično poglobljanje krščanske sociologije, s katero se naj čimbolj seznanijo duhovniki in laiki. Istočasno pa opozarja Cerkve, da ne bo ostala pri brezplodnem razpravljanju socialnih problemov, marveč je treba, da tudi praktično skuša spoznanja in ugotovitve krščanskih sociologov uveljaviti v vsakdanjem življenju.

Že papež Leon XIII. po tej prvi socialni okrožnici ni miroval, marveč je tudi z mnogimi pismi še nadalje razlagal socialne probleme in jih dopolnjeval. Prav tako so tudi njegovi nasledniki izdali v naslednjih 40 letih nad 240 uradnih aktov socialne vsebine, s katero so prav resno posegali v zelo živo delovanje krščanskih sociologov in jih usmerjali do velikih uspehov v luči krščanskih načel.

Še vse obširnejše in intenzivnejše pa je v tej dobi bilo prizadevanje škofov po vsem katoliškem svetu. Velik del škofov se ni le zadovoljil s tem, da je vernikom posredoval socialne nauke Cerkve v obliki prevodov okrožnice, marveč je tudi skrbno te nauke razlagal v pastirskih listih in jih prikojeval na različne krajevne razmere. V vsem tem prizadevanju je bilo pastirjem Cerkve vedno pred očmi to, kar je Leon XIII. tako poudarjal: socialni mir in obramba delovnih stanov.

Socialna veda

Pa tudi krščanski intelektualci in mnogi duhovniki so pod vplivom okrožnice z velikim zanimanjem in z neugnano vestnostjo začeli študirati socialne probleme in tako začeli graditi novo socialno znanost v luči krščanskih socialnih načel, zbranih v prvi socialni okrožnici.

Kar se je pred objavo »Rerum novarum« omejevalo le na nekaj skupin idealnih sociologov, je po izdaji okrožnice postalo vsesplošen pokret. O socialnih vedah so odslej učili splošno po bogoslovnih učiliščih in katoliških univerzah. Prav tako so se letno vrstili različni socialni študijski tečaji in teološki knjižni trg je zelo obogatel z mnogimi izbranimi učbeniki in priročniki o socialnih problemih.

Preobširno bi bilo, če bi naštevati le največje katoliške sociologe v tej dobi. V vseh katoliških deželah so nastale številne socialne šole in tako je »krščanski socializem« kakor so ga imenovali, postal važen činitelj pri razvoju socialnega življenja ob prelomnici stoletja. Med teoretični socialni ved so se odlikovali zlasti nemški in francoski sociologi, a tudi belgijski in avstrijski znanstveniki so mnogo pripomogli k izgradnji socialne vede. Pri tem velikem prizadevanju so bile izredne važnosti neštete socialne revije, socialni tedni in kongresi, na katerih so krščanski sociologi čistili svoja naziranja in oblikovali krščansko sociologijo.

Socialni prepoved

Toda delo za socialni prepoved se ni omejevalo samo na iskanje poti, marveč je kmalu dobilo tudi praktične oblike. Vseposod so se nauki okrožnice začeli tudi v življenju izvajati s tem, da so začeli delavstvu posvečati vedno večjo pozornost. Duhovniško delo pod vodstvom škofov je obstajalo v tem, da je delavce prešinil pravi krščanski duh, ki jih je učil, da imajo tudi oni v človeški družbi ne le dolžnosti, temveč tudi pravice.

Čeprav je bilo delavstvo, združeno v socialističnih organizacijah, številčno močnejše, je krščansko delavstvo v moči jasnosti krščanskih idej imelo zelo velik in večkrat

celo odločujoč vpliv v bojih za delavske pravice.

Pa tudi delež katoliških delavskih organizacij in sociologov pri uvajanju socialne zakonodaje in delavskih odredb v državnih zbornicah in gospodarskih ustanovah ni bil brezpomemben. Še več pa so storile za blagostanje delavstva številne dobrodelne in podporne ustanove, ki so urejale učinkovito medsebojno pomoč. Posebej pa je treba še omeniti nešteta konsumna društva, posojilnice, zadrage in podobne ustanove, ki so bile delavstvu v veliko oporo v težkem boju za njegove pravice.

Filmski festival v Benetkah

Med najbolj znane filmske festivale spadajo prav gotovo tovrstne filmske prireditve v Benetkah. Letos se je vršil že 22. festival v Benetkah in so ga zaključili v nedeljo, 3. septembra. Organizator letošnjega mednarodnega festivala je bil znani filmski kritik dr. Domenico Meccoli, kateremu se je tudi posrečilo, da je dal celotni prireditvi povsem novo smer. Dočim so na dosedanjih festivalih v Benetkah in drugod največ pozornosti vzbujali posamezni filmski umetniki, ali kakor jih imenujemo, zvezdniki, je bil letos glavni poudarek na režijski umetnosti, kar je povsem upravičeno; saj je uspeh celotnega filma predvsem v spretni in umetniško dovršeni režiji filmskega dogajanja.

Ravnatelj dr. Meccoli je temeljito pripravil program in je med 15 filmi, ki se morejo v tekmih potegovati za najvišjo nagrado, določil 14 prvovrstnih filmov iz svetovne filmske produkcije v zadnjem letu. Kot zadnji je bil predvajan tretji francoski film v letošnji tekmici, a je prav ta izšel kot zmagovalec. To je film francoskega filmskega režiserja Alaina Resnaisa »Zadnje leto v Marienbadu«. Nagradjeni film je zlasti v režiji svojevrsten, kar mu je znal vtisniti zelo posrečeno režiser Resnais, ki je že v filmskem svetu postal znan po delu »Hirosshima mon amour«. Posebnost njegovih filmov je, da uvede gledalce v labirint problemov sodobnosti, nakar jih spretno vodi do pozitivne rešitve. Za to delo je dobil nagrado »zlatega leva«.

Tudi drugi filmi so bili deležni nagrad. Tako so dobili Rusi nagrado za film »Ko prihaja mir«, ki v realistični zgodbi prikaže težnjo človeka po miru. Mladi italijanski režiser Vittorio de Seta je bil nagradjen za film »Razbojniki«, v katerem ostro obsoja človeške krivičnosti in socialne neenakosti, ki še vedno vladajo zlasti med kmečkim prebivalstvom južne Italije.

Posamična odlikovanja festivala sta bila Japonec Toshiro Mifune za najboljšo moško vlogo v filmu »Yojimbo«; za najboljšo žensko vlogo pa so nagradili Francozinjo Suzanno Flon za njeno vlogo v filmu »Ne ubijaj«, katerega so izdelala francosko-jugoslovanska filmska podjetja.

Tudi mednarodni katoliški filmski urad je dobil na tem festivalu priznanje za film »Na položaju«, katerega je pripravil režiser Ermanno Olmi.

Na festivalu so bili zastopani tudi Poljaki, ki so kazali film iz življenja judovskih preganjanj v Varšavi med vojno in Čehi s filmom »Sonce nad vodo« iz vaškega življenja. Posebno pozornost pa je vzbudil italijanski film Vittoria de Sica »Poslednja sodba«, katerega so prišle gledat tudi visoke italijanske osebnosti. Čeprav je film mogočna ustvaritev, zdaleč ne doseže pričakovanj in zato so vse ocene morale priznati splošno razočaranje.

Nikoli nisi prestar za telovadbo

Skoraj vedno slišimo ljudi, ki se jim ne ljubi vzeti nekaj minut na dan časa za svoje zdravje, češ sem prestar, preokoren. Sedaj pa poslušajte, kako drugod po svetu skrbijo za svoje zdravje s telesnimi vajami in do kakšne starosti.

V Švici so ob priliki nekega izleta hoteli ugotoviti starost najstarejšega aktivnega telovadca. Ko so postopoma (namreč po letih starosti) odstopali posamezniki, sta na koncu ostala samo še dva nad 74 let stara. In končno samo še eden, ki je bil 2 meseca starejši od drugega. In poročilo pravi, kako se je ta starček mladeniško zdržal in obnašal, ko je prejel od častne dame šopek cvetlic in častni poljub.

Prvikrat v zgodovini sta se srečali lahkoatletski reprezentanci Grčije in Švice v švicarskem Bernu. Zmagali so Grki z rezultatom 108:102 točkam.

Nekaj besed materam

Mlada znanka mi je nekoč potožila, kako zelo se čuti osamljeno. Na moje začudenje mi je pripovedovala:

»Resnica je, da sem imela mater, ki nas je imela vse zelo rada. Toda ta ljubezen se je kazala predvsem v skrbi za našo hrano in obleko. Ves dan je delala, kuhala, krpala, in pospravljala za nas. Še danes me ne razume, ko ji pravim, da to ni dovolj.

Rasli smo kolikor toliko v udobnih razmerah, toda vsak sam zase. V šoli sem sprva napredovala, potem pa mi učenje ni šlo več. Pojavili so se novi problemi, ki jim nisem vedela odgovora. Mama ni ničesar razumela. Nekaj časa se mi je smejala, potem pa me je nagnala h knjigam. Nekoč smo imeli goste in mama jim je za šalo pripovedovala o mojih vprašanjih in pripomnila, da sem najbrž zaljubljena. To se mi je silno zamerilo. Od tedaj sem največ molčala. Problemi o Bogu in odnosu do Boga so se reševali sami. Zapadla sem sedaj v versko prenapetost, sedaj v grobo in površno pojmovanje sveta. Mislila sem, da me ne more nihče razumeti in da bi se vsi norče-

vali, če bi jih vprašala. Začela sem se izogibati ljudem in jih sovražiti. Kljub mladosti sem bila silno zagrenjena. Vsi so mi bili zoprni in tudi sama sebi sem bila odveč.

Potem pa sem srečala njega. Zelo lepo mi je govoril. Vedel je za vse moje težave in jaz sem mu brezmejno zaupala. Toda tudi ta se me je naveličal, ostala sem sama — razočarana bodoča mati. Bila sem duševno in moralno ubita in nikjer nisem upala dobiti pomoči. Občutek samote je bil tako strašen, še huje pa to, da me je prevrnil tudi on. Mama je kmalu opazila, kako je z menoj. Njena prva skrb je bila: »Kaj bo rekel svet, sosede, tete, strici in znanci! Vse jo je skrbelo, samo to ne, kako je z menoj. Nisem mogla ostati doma, prevelik prepad je zazijal med menoj in domom.«

Ta mati je imela gotovo najboljšo voljo dati svojim otrokom vse, kar zmore. Vendar nam je pa svaričen primer, kako pomanjkljivo je bilo njeno ravnanje z otroki in kako kvarno je vplivalo nerazumevanje za doraščajočo hčerko, ki bi ji morala biti pač najbolj blizu, saj je morala vendar

tudi že ona v svoji mladosti doživeti iste težave, ki sedaj mučijo njenega otroka. Saj naposled razumemo take matere, njihova mladost je predaleč in preveč so morda doživele, da bi se lahko živlele v razglabljanja in mladostne težave svojih otrok. Kljub temu pa bi se morala mati prizadevati, da razume otroka takrat, ko jo ta najbolj potrebuje. Takrat mati pač ne sme biti otroku le telesna in krušna mati, temveč njegova duhovna voditeljica, njegova najbližja prijateljica.

Največjo oporo potrebuje dekle, pa tudi fant v dobi zorenja, pubertete. Če ni bilo ustvarjeno med starši in otroki do takrat tesno prijateljsko razmerje in če skušajo starši mladostno nestalnost pubertetnih let ukrotiti s silo, potem dosežejo v pre mnogih slučajih tisto, česar svojim otrokom prav gotovo ne želijo: zakrknjenost, zagrenjenost in okrnjeno duševnost. Včasih pa žal, še huje stvari, saj živimo v svetu, ki pač ne more veljati za najboljšega; večkrat kakor prej, se danes mlado dekle izgubi, fant zaide in tako si nakopljeta nesrečo za vse življenje.

Ali je prav, da zve mladostnik odgovor na vprašanje, ki ga najbolj tare, na cesti, od prijatelja ali dvomljivega znanca? Če mati vse to dobro premisli, bo premagala napačno sramežljivost, ki ji brani govoriti z otrokom o teh kožljivih vprašanjih. Vedeti mora, da njen uspeh ni v tem, če se ji je posrečilo držati svoje otroke čimdalje v nevednosti. Če pogledamo vse tragedije, ki so jih doživela dekleta izven zakona, a čisto tudi v zakonu, lahko rečemo, da je mati, ki ima take nazore o vzgoji, sovražnik sreče svojega otroka.

Prvi pogoj, da postane mati dobra vzgojiteljica zlasti svojih doraščajočih otrok je, da se znebi vseh lažnih predsodkov, ki ji zatirajo pogled na polno resnico. Toda resnici je treba pogledati v oči in pravočasno poučiti svoje otroke o vseh vprašanjih, ki jih stavlja nanje življenje. To je najboljša podlaga vzgoje in samovzgoje!

Barve in prostor

Nič ni bolj škodljivo kot omalovaževati izpopolnjevanje strokovnega znanja mladega človeka. Kateri starši bi si radi nakopali na vest težak očitek, da so za življenje svojih otrok in za bodočnost kmetije storili premalo in s tem, da svojim otrokom niso znali ali hoteli dati potrebnega strokovnega znanja, ki naj bi jim olajšalo življenjski boj, poslali svoj naraščaj nepripravljen v borbo za obstanek?

Pomagajte svojim otrokom, da si pridobijo čim več strokovnega znanja in skušajte premostiti obstoječe težave na tak ali drugačen način. Pošljite vsaj tistega, ki bo prevzel kmetijo, v kmetijsko šolo! Hvaležen vam bo za to vedno bolj, ko bo spoznal, da mu strokovna izobrazba pomaga biti kos težavam in ga usposablja za uspešno kmetovanje.

Važno sredstvo, s katerim si človek naredi življenje prijetnejše, je tudi skladna harmonija barv, ki so včasih prava paša za oči.

Učinek, ki ga imajo na človekovo razpoloženje, je bil ljudem že od nekdaj znan, vendar, če hočemo njihov vpliv čim bolj izkoristiti, moramo dobro poznati zakone, ki veljajo za delovanje barv na človekovo oko.

Zelena barva na primer na poseben način zadovolji oko, modra nas pomiri, rdeča draži živce, rumena in oranžna pa sta veseli in vedri.

Naše znanje nam bo v prvi vrsti koristilo pri pleskanju sten in pri opremitvi stanovanja s tapetami, preprogami, zavesami, oblačnim pohištvom, odejami in prti in sploh povsod tam, kjer je važna lepa ubranost barv. Svetovati je v tem primeru pravzaprav težko, kajti vsak človek ima svoj ideal in vsakdo pač drugače in po svoje reagira na eno ali drugo barvo. Damo lahko le nekaj splošnih napotkov:

Smotrno je, če izberemo za spalnico blagó zelene ali modre barve, za jedilnico in dnevno sobo toplo rdečo, oranžno ali rumeno barvo, v delovni sobi pa naj prevladuje zelena barva. V otroški sobi lahko nastopajo močnejše, bolj žive in pestre barve, kajti otrok prenese in celo potrebuje nekaj več kontrastov, ne sme pa biti z njimi pre-

nasičen. V kuhinji se je pokazala kot praktična hladna, modrozelená barva, ne nazadnje zato, ker se je bojé muhe!

Koristi nam, če vemo, da bodo z uporabo raznih odtenkov sinje barve majhne sobe videti večje, ozke pa širše, če bomo pri tem barvali daljše stene temnejše od krajših. Tu gre za tako imenovano optično prevvaro. V hladnejših sobah, ki leže na severni strani hiše, lahko ustvarimo z rdečermenimi odtenki toplejše, na južni strani, ki je bolj izpostavljena soncu, pa z modrimi odtenki bolj hladno vzdušje.

Najlepše se skladajo te barve: rjava, oker, rumena; — mahovinasto zelena, rjava, svetlorumena; — siva, rjastordeča, sinja; — modra, bakrena, svetlorumena; — rumenozelena, rjava ali siva, svetlorumena. Tudi prti in blazine naj se po možnosti vključijo v barvno harmonijo prostora. Ena sama blazina neokusne in kričeče barve lahko popolnoma pokvari sicer lepo barvno kombinacijo v sobi.

Na zelo pestro prevleko oblaženega pohištva ne nameščajmo še pisanih blazin. Če imajo zavese zelo pestre vzorce, je to za sobo skoraj dovolj in ne natrpajmo še nadalje prostora s raznobarnimi tkaninami. Vsaka prenasitost z barvami in motivi je prekišek zoper staro pravilo, da mora imeti vse, kar je pisano in živo, če hoče priti do izraza, nevtralnó ozadje.

Lepo okrašene jedi

Ob vsakdanjih dneh se zadovoljimo s preprosto pripravljeno mizo in običajnimi jedmi. Za družinske praznike pa imamo radi kaj boljšega in tudi lepšega. Lepo servirana jed vzbuja večji tek in napravlja mizo bolj slavnostno. Pri garniranju jedi ali okraševanju pa se izogibljimo izumetničenosti, nenaravnih barv in tako dalje.

Poglejmo, kaj moremo napraviti hitro, pa tudi lično. Vejice zelenega peteršilja požive vsako mesno ploščo, ocvrto meso, ocvrte krompirjeve svaljke itd. Kadar imamo rdeče redkvice, obložimo z njimi na primer liptavski sir, ploščo s sirom in podobno; porežemo jim korenine, pečlje pa skrajšamo na 1 cm. Iz redkvice naredimo hitro z nekaj urezi, lepo rožo.

Tudi iz paradižnika, ki ga krljasto narežemo, naredimo lahko lep okrasek. Če nabrizgamo med krljle še kupčke majoneze, bo učinek še lepši.

Nepogrešljiva kot okrask je limona. Poznamo več primerov garniranja z limono: nazobčane kolobarčke, iz kolobarčka izrezane trikotnike, celo limono, narezano v spirali in nato zrezano na kolobarčke.

Pahljačasto narezano kumarico uporabimo marsikje. Jajčka zrežemo na kolobarčke s posebno pripravo ali prav ostrim tankim nožem. Iz jajčnih krljev sestavljamo razne okrasne oblike.

Surovo maslo natlačimo v majhne, z vodo oplaknjene oblike, in jih nato zvrnemo.

Kmetijske vesti

Premajhna proizvodnja, ki ni normalna, je vzrok, da zavlada v nekaterih predelih sveta lakota, ki pobere na leto desetisoče ljudi, ne pa preobljudenost. To so ugotovili izvedenci Organizacije združenih narodov, ki so izvedli obširne preiskave o prirastku prebivalstva na svetu. Preiskovalna komisija Združenih narodov prvi v svojem poročilu, da je na svetu manj kot 800 milijonov hektarov obdelane zemlje. To pa je le ena osmina površine, ki bi bila dandanes lahko obdelana. Torej izkoriščamo premalo rodovitne zemlje na svetu.

Splošno je znano, da znaša podpora ceni za 1 liter mleka 50 grošev, vključno temu pa pišejo nekateri časopisi, da mora avstrijski davkoplačevalec plačati 2 šilinga davka za vsak liter mleka. Prav tako je napačna trditev, da je surovo maslo v Avstriji dražje kot v Švici. V Avstriji stane 1/8 kg surovega masla 4.40, v Švici pa 8.10 šilingov.

Okoli 130 milijonov kilogramov govedine in teletine, ki smo jo použili lansko leto v Avstriji, nam je dalo 386.000 goved in 438.000 telet. Izvozili pa smo lansko leto 33.382 glav plemenske živine in živine za nadaljnjo vzrejo ter 49.566 goved za zakol in pitanje. Največja odjemalca naše živine sta bili lani Italija in Zapadna Nemčija. Izvoz plemenske, klavne in pitovne živine omogoča širjenje domače proizvodnje in bistveno pomaga pri ohranitvi ustaljenih cen.

Izvoz plemenske živine in živine za nadaljnjo vzrejo je dosegel v prvem polletju letošnjega leta 15.959 glav, kar je za 3.033 glav ali 23,4 odstotka več kot v prvi polovici lanskega leta. V istem času smo izvozili 33.986 glav klavne in pitovne goveda, kar je za 5.614 glav ali 20 odstotkov več kot v prvem polletju leta 1960. To pomeni spričo zadostne oskrbe domačih potrošnikov zelo pohvalno vredno storilnost avstrijskega kmetijstva.

Od leta 1955 je v okviru celotnega povečanja količine zaužitega mesa po prebivalcu za skoro 12 kg poskočila potrošnja govejega mesa tudi za 2,6 kg. Takih mesojedcev, ki sami ne pridelajo nobenega mesa pa je pri nas 5 milijonov 300 tisoč. Da so bile krite potrebe teh po govedini, je moralo dati življenje 49.000 goved.

Živinorejski oddelek Kmetijske zbornice za Koroško sporoča, da je ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo tudi za letošnje jesen omogočilo vsem kmetom, ki hočejo tekom šestih mesecev izpitati vsaj 50 ovac, udeležbo pri tej akciji. Interesenti naj svoj namen takoj javijo živinorejskemu oddelku Kmetijske zbornice za Koroško, ki bo pripravil vse potrebno za potrebne ovčje sejme.

Tržno poročilo: 14. 9. 1961

Položaj na živinskem trgu na Koroškem v glavnem lahko označimo za izredno miren. Medtem ko se je prejšnja leta ta čas že pričela jesenska prodaja, ugotavljamo letos neko zadržanje, ker posledic nekaterih ukrepov še ni moč oceniti. Tako je sedaj dosegel izvoz živine najnižjo točko. Pretekli teden smo iz Koroške izvozili le 15 glav mladega goveda za pitanje v Italijo in 13 volov v Zapadno Nemčijo. Domača podjetja, ki se bavijo s pitanjem živine pričakujejo padec cen za živino za nadaljnjo rejo kot predpogoj za svoje nadaljnje delo. Tisti, ki živino redijo pa so previdni in zadržani s prodajo mlade živine, ker upajo, da se bodo z olajšanjem izvoznih omejitev odprle tudi bolj ugodne možnosti za prodajo. Mlečnozoba živina je skoro razprodana. Kg žive teže na domu:

voli in biki: do 11.— šilingov;
krave za zakol: 8.— do 9.— šil., v izrednih slučajih do 10.— šilingov.

Ponudba prašičev za zakol na Koroškem spet presega lokalne potrebe. Iz Koroške moramo spet pošiljati prašiče v Wiener Neustadt. Cene za klavne prašiče: 13.— šil. kg žive teže.

Pri teletih za zakol se povpraševanje in ponudba krijeta. Cene: 17.50 za kg žive teže na kmetiji.

V polnem teku so konjski sejmi. Na splošno je povpraševanje kar veliko. Koroška je izvozila v preteklem tednu 66 konj in 64 žrebet v Italijo. Cene: plemenska žrebeta 3000 do 3800.—; izvozna in žrebeta za rejo 11.— do 12.50 šil. kg žive teže.

Oddojki stanejo na celovškem trgu živi kg 16.— do 18.— šilingov.
Sveža jajca na drobno: 1.30 komad.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

V morju in na soncu

Drugo pismo s počitnic na jugu. Piše Alojzij Vauti, selski župnik.

Na soncu in v morju! Da, da! Oboje je prijetno! Na soncu se pregreješ, v vodi ohladiš, pri tem pa vdihavaš solnat morsk zrak. Vse utrjuje organizem, da je odpornejši v dolgi zimi.

Prejšnja leta smo se sončili in kopali v kopalšču, ki spada k posestvu. Odkar ga pa uporabljajo vojaščina, smo se preselili v sosednji zaliv, ki smo mu dali ime »Koroški zaliv«. Vanj dospješ s ceste po dveh stezah, spodaj pa se je treba po skalovju previdno kobatati. Od dveh strani obdajajo zaliv skale, na tretji pa je plaža z debelejšim obkroženim kamenjem. Trdo je ležati na njem. Zato smo si letos po zgledu drugih nabavili blazine, ki se napolnijo z zrakom in so potem mehka ležišča in za prenos čisto lahka.

Ta »koroški zaliv« so našli tudi drugi letoviščarji in prihajali tja na kopanje, poleg nekaterih Slovencev tudi Nemci z Dunaja in Nemčije. Kar lepo smo se razumeli z njimi, saj je bilo sonca in morja za vse dovolj.

V soboto 2. septembra so ti vedeli povedati, da so ribiči ujeli 2 m dolgega morskega psa (volka) in, da je ta razstavljen v Iki. To morsk zverino se pa splača iti gledat — sva si rekla z gospodom Jankom — in se v nedeljo popoldne odpravila na sprehod v Iko. Po lepi obrežni poti. Od Lovrana do Opatije vodi namreč tik ob morju malo više lepo zgrajena betonska pot, mestoma čez mostičke. Tam je prost pogled na morje, na drugi strani pa na bujne nasade v parkih ob hotelih. Šumenje morskih valov, ki butajo ob obalno skalovje, ti prijetno doni na ušesa, vse se spreha mirno, počasi, da laže in bolj uživa lepoto narave. Predvsem pa si tu varen pred divjanjem avtov in če čutiš potrebo, sedeš na klopi, počivaš in opazuješ, sanjariš...

Počasi hodeč prispeva v Iko pod hišo, ki jo je še v času Avstro-Ogrske, če se ne motim, l. 1892 zgradilo Jožefovo podporno društvo bolnih duhovnikov. Bil je to mogočen sanatorij, ki je nudil prostora za 60 in več gostov. Tu so iskali zdravja in od diha duhovniki iz vse takratne države. Tudi jaz sem v zimi 1907—1908 tri mesece bival tu. Morski zrak ter dobra oskrba sta mi zaustavila bolezen, ki je že glodala moja pljuča. Po drugi svetovni vojni je sanatorij prešel v državno last, z odškodnino pa je društvo kupilo v isti namen vilo v Monte Rosso v Italiji. Zdaj je v bivšem duhovniškem sanatoriju zavod za mladino. Po stopnicah sem se povzpel na vrt in se razgledal in obujal spomine. O tu bi bilo za nas še lepše, še prikladnejše kakor v Lovranu!

Menila sva, da je morsk zverina razstavljen kje v Iki, a nikjer ni bilo kaj videti. Sedla sva v restavracijo in si z vinom in primešano oranžado pogasila žejo, nato pa po isti poti krenila nazaj. V Lovranu je bilo vrvenje živahnije. Pred nekim lokalom blizu pristanišča so se gnetli ljudje, ko

sva šla tam blizu mimo. Drugi dan smo zvedeli, da je bila morsk zver razstavljen tam in ne v Iki. Taka smola! Takorekoč pred nosom nama je bil, pa ga nisva videla! No, nič nama ni bilo hudo zaradi tega. Sprehod ob morju se nama je dobro prilegel, da pa nisem povohal v smrdečo ribo, pa tudi nič ne de, saj sem že pred par leti v Šibeniku v akvariju videl nagačenega mladega morskoga psa (volka) z zobmi, ostrimi kakor žaga.

(Dalje prihodnjič)

Slovenec potuje okoli sveta

(Nadaljevanje)

TORONTO, 26. 5. do 1. 6. Ker je moja družina že dalj časa na počitnicah v Evropi, je v naši hiši povsod dosti prahu, tudi vrt je zanemarjen, ker pač najeti vrtnar ve, da ni nikogar, ki bi mu gledal na prste.

Dne 28. maja so slovenski rojaki, ki žive v Torontu posvetili svojo drugo cerkev v predmestju New Toronta. Cerkev se mi zelo dopade, zelo harmonično je grajena in tudi akustika je izvrstna. Na slavnostnem banketu je bilo 15 duhovnikov in imeli smo priložnost slišati 12 govornikov, ki pa so bili primerno kratki, tako da ni bilo prehudo. Banket je bil polno zaseden, kakih 400 ljudi, mnogo znancev. Na koro smo dobili kuverte, v katere je vsak dal svoj prispevek, ne za banket, temveč za cerkev. Upam, da so dovolj nabrali, ker ves projekt bo gotovo stal preko 200.000 dolarjev, in verjetno ni niti še polovica nabranega.

Dne 1. junija sem s torontskega letališča odletel proti New Yorku. Ameriški carinski pregled opravijo že v Torontu, tako v New Yorku ne izgublajo časa s tem, obenem pa je razbremenjen newyorški carinski urad, ki ima itak dosti dela s potniki, ki pridejo direktno iz Evrope.

V New Yorku čakam na letališču skoraj pet ur, ker ima avion iz Londona veliko zamudo. Oglemdjem letališče, ki je po prometu in tudi po obsegu zdaleka največje na svetu. Carina lahko pregleda po 500 potnikov naenkrat. Odkrijem trgovino s cigaretami, brez trošarine. En zavoj (10 škatel po 20 cigaret) stane 1,80 dolarja, to je ca. 45.— šil. Cigarete plačaš, vendar jih dobiš šele v avionu, ko se ta že dvigne; mora biti interesantno, ako se ugotovi, da so kupljeno in plačano blago pozabili dostaviti?

Letališče je tako veliko, da je ca. 6-8 stavb grajenih v krogu, in ob tem krogu krožijo venomer avtobusi in taksiji, radi hitre zveze. Vsi doleti iz inozemstva pa seveda končajo v glavni stavbi, ker radi carine in pregledov potnih listov mora to biti centralizirano.

Odletimo proti San Franciscu šele ob 21.30 in sicer zopet z BOING 707. V tu-

rističnem razredu je 100 sedežev, dočim v prvem razredu kakih 20 sedežev. Bilo je samo kakih 25 potnikov vsega skupaj. Topla večerja je bila okusna in zastonj, dočim je alkoholne pijače v turističnem razredu treba plačati, toda stanje malenkost; posebno ako pomisliš koliko stane vožnja, rad tvegaš še kako malenkost. Polet do San Franciscu je bil malo neprijeten, letil smo verjetno blizu neviht in nas je parkrat pošteno vrglo. Ker je bilo malo potnikov, smo dvignili naslone med posameznimi sedeži in se je dalo dobro spati par ur.

V San Franciscu smo prišli ob 23.30 (3 ure razlike časa med New Yorkom). Imel sem sitnosti, ker so mi kovček zopet postavili na carino in je trajalo skoraj eno uro, da sem ga našel.

Z avtobusom so nas popeljali v mesto, kjer sem kmalu odšel kar v prvi hotel. Vrata mi pove, da stane soba za eno noč 14 dolarjev (360 šil.), kar se mi je pa zdelo preveč, tako sem pobasal kovček in šel v drugo, so vsi na kupu, kjer je cena bila za polovico nižja, soba pa ravno tako v redu.

SAN FRANCISCO, 2. junija. Zjutraj ob 9. uri je bila še megla, ki se je ob 12. uri dvignila. Zajtrk je v deželi oranž dokaj drag, ker kozarec pomarančnega soka računajo, in to v skromni restavraciji pri pultu kar 40 centov. Popoldne sem vzel malo »turo« z avtobusom, ki nas je popeljal najprej na najvišjo točko mesta, kjer smo imeli lep pregled preko celega mesta in tudi na Tihi ocean. Mesto se mi je zelo dopadlo, ker ima svoj stil, ni podobno drugim povprečnim ameriškim velenostom. Človek ima vtis, da je ob kakem prijetnem mediteranskem evropskem mestu. Klima in tudi stil hiš in verjetno tudi ljudje izgledajo zelo evropsko. San Franciscu ima tudi veliko kitajskih emigrantov, ki živijo v svojem predelu mesta, ki je tudi zidan v njihovem stilu.

Zjutraj poravnam račun v hotelu in odnesem kovček kar na avtobusni kolodvor; četudi odpotujem šele zvečer je manj sitnosti v hotelu, ako urediš take stvari že zjutraj.

Danes ponovno vzamem »turo« in sicer to pot v okolico San Franciscu. Preko dol-

gega mostu se peljemo v Oakland, kjer se nanaja glavna industrija, nato mimo zaliva proti NAPA, kjer je njihova vojna luka. Tam je nebroj starih vojnih ladij »v pokoj« pa seveda tudi veliko novih, videl sem tudi atomsko podmornico. Pri NAPA začne ena izmed dolin, kjer se bavijo z vinogradništvom. Obiščemo vinsko klet Christian Brothers, katoliških redovnikov. Imajo res lepe kleti in moderne priprave za izdelavo vina, tudi šampanjca. Na koncu nam dajo še za pokušat vino, ki je dobro, vendar še vedno zelo zaostaja za kakšnim našim, italijanskim ali francoskim vinom. Težko je reči, kaj je vzrok temu, ker podnebje je izvrstno, stanovitno, zadosti toplo, nega trte dobra. Prihodnji postanek je gejzir, vrelec, ki vsake pol ure bruhne toplo vodo iz notranjosti zemlje. Ker smo prišli prezgodaj, smo čakali 20 minut in res, voda je bruhala skoraj 10 minut in to do 30 metrov visoko. Lastnik gejzira je privatnik, ki računa 50 centov, da lahko gledaš; urejeno nima čisto nič, vse skupaj je na travniku brez vsake nege kot pred sto leti. Ako bi kaj takega imeli v Evropi, bi napravili iz tega osmo čudo sveta.

Čez pol ure vožnje smo se ustavili v gozdu, kjer ležijo pol odkopana drevesa, ki so okamenela. Pred tisoči leti, ko so padla, jih je pokrila zemlja in v debela so začele pronicati razne kamenite sestavine, tako da so debela danes popolnoma impregnirana od teh snovi in postala kamen.

Ko smo se vračali v San Franciscu, smo se peljali preko znamenitega Golden Gate (zlata vrata) žičnega mostu, ki ima na svetu največji posamezni obok. Žica, ki drži ta mosta je neverjetno debela — 1 meter.

Ob 8. uri zvečer se javim pri letalski liniji, uradnik, ki me odpremi, je Hrvat begunec. Iz San Franciscu odletimo ob 10. uri zvečer proti Honolulu na Havajskem otočju, kjer pristanemo opolnoči. Takoj sem začutil precejšnjo vročino. Ljudi na letališču zelo veliko, imeli so ravno ples na letališču in tudi ljudje radi potujejo ponoči proti USA, ker so ponoči avionske cene nižje. Večina potnikov je imelo okoli vratu znane vence iz rož, ki pa jih na žalost niso dobili od kakih lepih deklet, kot je videti v filmih, temveč so jih kupili v ovetličarni na letališču za 3 ali več dolarjev vence.

Odhod iz Honolulu ob 2 ponoči. Po nekaj urah poleta smo preleteli točko, kjer se menja datum in sicer smo na ta način izgubili nedeljo. Če bi imel svojega bivšega katcheta ob strani, bi bilo interesantno vedeti kaj nastane z dolžnostjo sv. maše vsako nedeljo za pilota, ki vedno ravno v soboto leti na tej progi in pač ne doživi nedelje? Stewardess (strežnica) je prinesla ob tej priliki vsakemu potniku diplomo, kot jo tudi dobe oni, ki potujejo preko ekvatorja (v Južno Ameriko); te diplome pač niso težko prisluzene!

(Dalje prihodnjič)

Visoška kronika

58. Dr. Ivan Tavčar
V istem trenutku je Joannes Franciscus gospodu glavarju naznanil, da bi rad spregovoril pred zbranimi. Gvardija je hitela med narod, in ko se je zvedelo, da hoče govoriti sam škof, so pritisnili k bregovom, da je bil čudež, da ni padel ta ali oni v vodo. Tudi k ograji je pritisnalo občinstvo. Janez Frančišek je vstal s svojega sedeža in si je dal prinesiti mašno obleko; prošt pa mu je posadil na glavo visoko škofovsko kapo in v roko mu je dal težko pastirsko palico.

Prišel je govoriti, in glas je imel, da nisem vedel, kje ga je jemal iz šibkega svojega telesa. Dejal je, da si ta dva dneva ni upal oči povzdigniti, tako se je sramoval sodnikov in nas, ki smo prišli, da bi se pasli ob krvavi smrti mladega dekliča. Pristavil je: »Bilo vas je ko listja in trave in še otroške ste vlačili s sabo, samo da bi gledali pogin dekline, ki nikomur izmed vas ni storila žalega. Niste bili kristjani, bili ste zverine, ki hlepe po krvi nedolžnega, in za to boste dajali težko odgovornost ob smrtni uril«

Ze so padale vrste na kolena in ženski jok se je oglašal. — In še nam je pripovedoval, da Bog ne pozna čarovnic in da je krvava žalitev tega Boga, če kdo, in najsi je to kdorkoli, trdi, da je mogoče, da bi

naš Bog že pri rojstvu izročil otroka hudu diču.

S pravim zadovoljstvom sem opazal, kako se je črnemu sodniku iz Ljubljane daljšal kljukasti nos in kako je tudi gospod Frueberger nekako neumno gledal pred se, kakor volič, katerega je mesar prelahno udaril po glavi.

Škof je dalje govoril, da je Agata Schwarzkoblerica prevzela za nas vse veliko žrtev in da je s svojim trpljenjem očistila naše duše ter prižgala luč v temi, v kateri tavaajo te duše. »Kar smo grešili nad to žensko, to nam Bog odpusti, posebno sodnikom in tudi vam, ki ste hrepneli po krvi nedolžnega človeka.« In slovesno je obljubljal, kolikor časa bo imel on gospodstvo nad krvavo pravico v loškem kastelu, da ne bo pustil nikogar več preganjati zavoljo čarodejstva.

Končal je:

»To sem vam hotel povedati. — Vas, gospod prošt, pa prosim, da ljudstvu poveste v njegovi besedi, če bi me kdo ne bil umel.«

Gospod Urh nam je v domači besedi še veliko ostreje razložil, kaki telički in junčki smo bili, ko smo verjeli, da je Agata Schwarzkoblerica napravljala točo in na prašičku pod nebom jahala, in da gospod škof pravijo, da ni večje neumnosti, nego je neumna vera v coprnijo.

Skesane so bile množice in vse so nosile v svojem srečju škofa Janeza Frančiška, in

kakor apostol se nam je zdel, ko je stopal od sodišča proti cerkvi ter delil nadpastirski svoj blagoslov. —

Tako se je končala poizkušnja z vodo, in Agata Schwarzkoblerica je prišla očiščena iz nje! Bogu bodi čast in hvala, da je vse do dobrega konca privedel in da ni vzel mladega življenja, ki bi gotovo ne bilo rado zapustilo zelene zemlje, na kateri vsi visimo! —

Dasi sva bila počitka potrebna kakor vsak drugi dan v letu, tisto noč z bratom nisva prišla do spanja. Najprej so prihajali znanci in prijatelji, ki so govorili o svojem veselju, da se je vse tako srečno končalo. Niti vedel nisem, da imam toliko prijateljev v Loki! Tudi vino so pili na moj račun, kar se ni dalo prepričati, ker sem bil še vedno gospodar dveh kmetij. Prišel je še celo gospod grajski protopisar, da se je tudi veselil z mano. V spomin na to veselje mi je prinesel pismo o razsekanem Finkensteinu, za katero sem ga bil že večkrat poprosil in katerega mi dotodaj ni hotel dati. Tako je prišlo znamenito to pismo med visoške pisarje.

Okrog enajste ure se je prebudila Agata iz globokega spanja. Ali, glejte, med spanjem ni bilo prišlo pomirjenje nad njo! Obraz ji je gorel in iz joka ni mogla! Iz mesta je hotela, domov je hotela na vsak način. Le na Visoko in v največji temi, da bi je svet ne ugledal, ko se je vračala v kraj, odkoder so jo bili odgnali graščini-

ski hlapeci! Vdati sva se ji morala z Jurijem, ker bi bila zblaznela, tako se je vedla. Izposodili smo si konja, in bilo je že dosti čez polnoč, ko smo zapustili mesto. Sédel sem v sedlo in predse sem jo vzel. Jurij pa je peš vodil konja, da smo mogli v temi naprej.

V nočnem hladu se je nekoliko pomirila in obmolknila je s svojim vzdihovanjem in stekanjem. Že smo jahali proti Scheffertnu, in tedaj se mi je zgenila v naročju. Vročina je šla od nje kakor od peči, ali v rokah nisem imel skoraj kaj držati!

Najprej nekaj zamolklih besed, prav ko da bi govorila k drugemu in ne k meni. Potem pa je zastokala:

»Izidor, ko bi se ravnalo po tvojem, bi bila morala na gmado! — Tudi ti — o Jezus — si verjel vse, kar je pripovedoval Marks Wulffing in — prav tiho je dostavila — »ti ljuba Mati sedem žalosti! — kar vem, da bo te laži v prihodnjih letih še marsikdo verjel!«

Ničesar ji nisem odgovoril. Ona je vzdihnila:

»In vendar sem te tako rada imela, kakor sestra brata rajši imeti ne more!«

Čez nekaj časa:

»Jurij težko hodi. — Izidor, pusti ga malo na konja.«

(Dalje prihodnjič)

